

Gînduri de Tișa Beav

CASA CEA SFÎNTĂ

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

המקדש בית המקדש Fie voia Ta, Doamne Dumnezeul nostru și Dumnezeul părinților noștri ca în curînd, în zilele noastre, să se reînălzească Bet-Hamidaș, casa cea sfîntă, și să ne împărtășești din învățătura Ta.

Cîntecul a pornit. Cineva dintre comenșii l-a înșinat, altul l-a reluat, treptat s-au asociat și ceilalți. Erau adunați la aceea masă evrei mulți, veniți din mai toate colțurile pămîntului. De abia s-au cunoscut și iată-i deodată cîntînd laolaltă. Melodia e înaripată, inimile se încălzesc, cîntecul răsună din ce în ce mai puternic, fraza muzicală de abia epuizată e reluată cu și mai mult patos, cu și mai puternică voce. Accentele versetului cresc în intensitate, ele zguduie sufletele. Oameni cu înfățișare rece capătă strani li cărări în ochi, parcă ar fi lacrimi ce se pregătesc să se prelingă pe obraji pe care pînă atunci nu puteai distinge nici un mușchi care se mișcă. Cîntecul vrăjește, înalță, unește, seamănă elan, răspîndește entuziasm...

Vecinul meu de masă, un neevreu, e nedumerit și mă roagă să-i traduc versetul. După ce i-am împlinit rugămînta, a rămas o clipă îngîndurat și mi-a spus:

„Fericită colectivitate religioasă mai sînteți! Iată-vă aici, evrei din cele patru vînturi, din mealeaguri îndepărtate, din civilizații diferite, trăind în mijlocul unor sisteme de viață deosebite, veniți din continente diverse, iată-vă cîntînd același cîntec, fredonînd aceeași melodie, înălțându-vă la aceeași evocare. Păreați străini unul de celălalt și iată cum „o casă sfîntă” vă unește mii de ani de-a rîndul.”

Vorbele interlocutorului meu de la aceea masă evocă cu o splendoridă finețe de bun psiholog întreaga semnificație a celei de a noua zi a celei de a cincina luni, după calendarul nostru, Tișa Beav, ziua marelui catastrofe, ziua în care „Beit Hamidaș”, „casa cea sfîntă” a lui Dumnezeu și a lui Israel, templul din Ierusalim a fost mistuit de flăcări. Două milenii n-au izbutit să astearnă vîlul uitării asupra acestui tragic și hotărîtor eveniment

Au de an, oriunde i-a răspîndit viforul unui destin unic, evreii retrăiesc drama cea mare, parcă ea s-ar fi consumat chiar ieri. În seara aceasta, fiecare evreu devine Irmiahu redivivus, un profet al tînguiri; se așează la pămînt, desculți, după datina celor cărora chiar în acea zi le-a murit o ființă din cele mai scumpe; zăbranic de dolii îi încinge sufletul, nici o picătură de apă nu-i umezește cerul gurii de la un apus de soare la celălalt, în această zi în care Nebucadnețar, regele Babilonului, în anul 586 dinaintea erei moderne, a nimicit primul templu iar Titus, împăratul romanilor, în anul 70 al erei moderne, a aruncat torța incendiară în cel de-al doilea templu.

איכה „Cum de a fost cu puțință?” Împreună cu autorul Ieremiadelor, ne întrebăm, ne întrebăm și nu mai conținem cu întrebările. „Cetatea cea cu mult popor”, în care sălăsluia Dumnezeu, din care a pornit cuvîntul Torei כי מציון תצא דבר ה' „Căci din Sion Tora va מירושלים porni și cuvîntul lui Dumnezeu din Ierusalim”, cum de a fost dată pradă flăcărilor? Cum de au izbutit brațele fărădelegii să transforme în ruine יפה נוף משוש כל הארץ „orașul cel cu splendidă priveliște, bucurie a întregului pămînt”? Ierusalim, sălaș al păcii, cum de a rămas văduvit de norodul său? אני הנוכח „În fiecare veac, în fiecare generație, s-au revărsat asupra noastră drame fără de seamă, tragedii fără de număr. Era normal ca zicala cutremurătoare a zbuciumatei noastre istorii צרות האחרונות משכחות את הראשונות „durerile din urmă fac să fie uitate necazurile cele dintîi”, să-și găsească adevărarea. Totuși, de la robii care „stat-au și au plîns pe malurile Babilonului” și pînă la martirii care au strigat „Sema Israel” pășind pragul cuptoarelor de la Auschwitz, nici o generație oricît de chinuită, oricît de umilită a fost, n-a uitat ce s-a întîmplat atunci, acum

2555 de ani, acum 1899 de ani, n-a pus propria ei dramă mai presus decît cea de atunci. Toți n-au încetat să se roage de trei ori pe zi cu fața spre răsărit, spre mealeagurile unde se află cetatea cea pustiită și să creadă cu o încredere neșovăitoare că המקדש בית המקדש „fi-va reînălțată „casa cea sfîntă”, curînd în zilele noastre...”

...Din Bet-Hamidaș a rămas, totuși, un singur zid, cel de apus. S-au prăbușit în timpul acesta imperii vaste, furia nimicirii a înghițit popoare întregi, o civilizație a pierit după cealaltă, tot felul de năvălitori au lovit, au distrus, au incendiat, însă zidul acesta a rezistat tuturor furtunilor istoriei și stă ca o mărturie, ca un document. Un singur zid. Zidul de la care va porni reînălțarea, care va lega cel de-al doilea de cel de-al treilea templu. I se mai spune și „Zidul plîngerilor”, căci într-insul s-au îmbibat lacrimile tuturor, absolut tuturor generațiilor care s-au perindat de atunci și pînă astăzi. În „rămășița” aceasta de Beit-Hamidaș s-au vărsat torențele de lacrimi ale „rămășițelor” lui Israel din fiecare veac. El, zidul casei sfînte și ci, credincioșii acestei lăcaș, au rămas ca un אור מצל מאש „lumnă înnegrită și răvășită de flăcări, care a fost salvată totuși din foc.”

Niciînd n-au reușit niciunul din cei care au încercat-o, nici să dărîme ultimul zid al templului, după cum niciînd, oricît de cumpănit s-a abătut sabia lor asupra credincioșilor săi, n-au izbutit să extermine שארית ישראל „rămășițele lui Israel”.

Nu numai sărbătorile unui popor, dar și zilele sale de doliu, mărturisesc în modul cel mai cloecent trăsăturile sale de caracter. Tișa Beav, această unică zi de jale, dezleagă multe enigme, dă răspuns multor întrebări, lămurește multe nedumeriri în legătură cu soarta poporului credincios al Torei.

... În ziua de Tișa Beav a anului 1812, Napoleon străbătea, în fruntea oștirii sale, un tîrgșor evreiesc din Polonia. Un spectacol bizar i s-a oferit înaintea ochilor. Prin ferestrele sinagogii se puteau întrezări, la lumina opaițelor, oameni mulți, bătrîni și tineri, stînd la pămînt, jelindu-se cu plîns amar într-o limbă necunoscută. Împăratul se opri și trimise pe unul din aghiotanții săi spre a afla ce groaznică nenorocire s-a abătut asupra bieților oameni. După scurt timp aghiotantul se întoarse și raportă: „Sire, oamenii plîng pentru că templul l-a fost ars și orașul l-a fost nimicit”.

„Cînd s-a întîmplat această nenorocire?” întrebă Napoleon.

„Acum vreo 1750 de ani”.

„Unde au pirjolit flăcările templul și orașul lor? Pe aici, pe aproape? — continuă să-și exprime nedumerirea Bonaparte.

„Nu, Sire, nu-i deloc aproape locul dramei. El se află peste mări și țări, la Ierusalim.”

„Acum înțeleg — exclamă împăratul — de ce n-au pierit evreii în cursul unei istorii atît de vitregi! Un popor care știe să aibă o memorie atît de bună, care nu-și șterge lacrimile timp de mii de ani, care nu-și conținește lamentările, nu încetează nici o clipă să speră, să creadă, să fie conșvins că veni-va vremea mîntuirii sale”.

Vecinul meu de masă din anul trecut și împăratul Napoleon au exprimat același etern adevăr. El este splendid sintetizat în cuvîntul înțelepților noștri: בתשעה באב „În ziua de Tișa Beav s-a născut Mesia”. În ziua aceasta a mării, cutremurătoare noastre catastrofe, în pofida singurătății, în ciuda prigoanei, sfidînd moartea, s-a născut credința noastră de nezdruccinat că המקדש בית המקדש „Fi-va reînălțată „Casa cea sfîntă”, curînd, în zilele noastre — da, în zilele noastre — și împărtăși-nevom din învățătura lui Dumnezeu, din minunata sa Tora”.

VIZITA UNEI DELEGAȚII „HADASSA”

Convorbire cordială în cabinetul Eminenței Sale d-lui Șef rabin

Un grup de conducătoare ale mării organizații feminine evreiești „Hadassa” din S.U.A., în frunte cu președinta acesteia, d-na Jacobsohn, a sosit în țară în ziua de 8 iulie a. c.

Delegația a vizitat diferite instituții evreiești și a fost primită de d-na Amalia dr. Rosen, care le-a dat lămuriri în legătură cu aspecte ale vieții evreiești din România.

Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen au oferit o masă în cinstea musafirilor, la care au luat parte conducătorii obștei evreiești din țară.

Miercuri 9 iulie, înăscănatul de afaceri al statului Israel și d-na Menahem Karmi au oferit un cocktail în cinstea oaspetelor.

În ziua de 11 iulie a. c., grupul a părăsit țara.

VIZITA UNEI DELEGAȚII STUDENȚEȘTI „UNITED JEWISH APPEAL”

Un grup alcătuit dintr-un număr de 40 de studenți ai mării organizații evreiești din S.U.A. „United Jewish Appeal” a vizitat, în zilele de 2—4 iulie a. c. Comunitatea evreilor (M) din București. În cadrul vizitei, făcută sub conducerea rabinului Davidsohn din New York, ei au avut posibilitatea să vadă temple și sinagogi, să viziteze instituțiile de asistență, cult și cultură ale F.C.E.(M).

Oaspeții au fost primiți de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, care a făcut o expunere asupra vieții evreiești din România.

În seara de vineri, 4 iulie, oaspeții din S.U.A. au asistat la serviciul divin de Kabalat Sabat, la templul coral. A urmat o masă de Oneg-Sabat, în localul restaurantului ritual al Federației. S-au cîntat Zemiro, cîntece tradiționale, iar d. rabin Davidsohn a exprimat recunoștință pentru primirea făcută și admirație pentru realizările obștei evreiești din România.

Calendarul cuprinde un bogat material, în limbile română și idiș, cu privire la datinile și obiceiurile religioase din tot cursul anului.

Calendarul cuprinde de asemenea:

— prezentarea sărbătorilor mozaice, semnificații, tradiții, obiceiuri etc., în legătură cu fiecare dintre ele;
— Folclor hasidic, din înțelepciunea străbună etc.

Doritorii se pot adresa pentru comenzi Federației Comunităților Evreiești, str. Sf. Vineri, 9 — București, cont BNR 49.8.01000, sector 4.

Prețul unui exemplar: 2 lei.

Apare
CALENDARUL
MOZAIC
(LIAH)
PE ANUL 5730
(1969—1970)

MOISE
sculptură de
Zvi Tvardedjevo

Un nume plin de rezonanțe: ȘTIBEL

S-au împlinit cincizeci de ani de la înființarea celei mai mari edituri ebraice, care timp de 40 de ani a funcționat în diferite țări. Cine dintre noi, cititori ebraici de pe băncile diferitelor ieșivot, nu-și amintește de cuvântul magic „Știbel”, ce se poate citi pe cele mai multe coperti ale cărților ebraice laice? Așa cum pe copertile „sidurim”-ilor și „humaș”-urilor se putea citi numele binei cunoscute edituri „Lewin-Epstein” din Przemisl sau Varșovia; așa cum copertile voluminoaselor talmuduri purtau numele editurii „Văduva și frații Romm din Vilna”, sau „Frații Spira” din Jitomir și Slavița.

Intemeietorul editurii a fost un mecenat al literaturii ebraice și anume Avram Iosef Știbel. El s-a născut într-un orașel lângă Csenstochow (Polonia), iar la finele anului 1917 a întemeiat la Moscova editura sa. El a acordat sprijin material mai multor activități culturale precum și unor scriitori, dar principala sa preocupare a fost editura care-i purta numele. Prin numărul cărților editate (în jur de o mie) a întrecut toate celelalte edituri ebraice din diaspora. Într-o perioadă grea pentru literatura ebraică, în condițiile primului război mondial, Știbel a editat principala publicație ebraică din acea vreme, anuarul „Hatekufa” (Epoca), redactat de David Frischman. Din „Hatekufa” au apărut peste 30 de volume cu participarea a zeci de scriitori, dintre cei mai mari. Bialik a tradus pentru „Hatekufa” piesa „Dibuk” de Ansky, care a fost apoi prezentată de teatrul ebraic „Habima”. Printre colaboratorii principali se numărau, între alții, Miha Iosef Berdicevski (Bin-Gurion), poetul Uri Tzvi Grinberg, Hazaz, laureatul de mai târziu al premiului Nobel, Agnon, filozoful religios Hillel Zeitlin, unul dintre martirii răscoalii din ghetoul Varșoviei, literatul Nahum Sokolov și o serie de cercetători ai iudaismului. În editura Știbel au apărut în traducere ebraică mai multe opere din literatura universală. Poetul Cernihovski l-a tradus pe Homer, alții au tradus din operele clasice latine, precum și din operele scriitorilor englezi, francezi, germani, români și ruși. Astfel, în numerele din „Hatekufa” au apărut primele traduceri ebraice din Eminescu, făcute de scriitorul Mihașan.

După primul război mondial, „Hatekufa”, ca și editura, s-au mutat la Varșovia. Primele trei volume ale „Hatekufei” au apărut la Moscova. Celelalte au apărut la Varșovia, New York și Tel-Aviv. Redactorii după Frischman au fost: poetul Iacob Cohen, criticul și poetul Iacob Fichman, P. Lahover și alții. Volumele revistei prezintă și azi o enciclopedie a literaturii ebraice, un tezaur al literaturii universale în transpunere ebraică.

De dragul adevărului trebuie spus, însă, că revista nu s-a distins din punct de vedere publicistic. În timp ce celelalte periodice și reviste ebraice literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX au dezbătut cu seriozitate probleme actuale ale epocii, „Hatekufa” s-a mulțumit numai

cu beletristica sau cel mult cu critică literară, ignorând problemele mari ale epocii. Aceasta se explică, probabil, prin influența lui Frischman, pasionat exclusiv de literatură și artă. Cele peste o mie de cărți editate de Știbel (în afară de „Hatekufa”) sînt, în majoritatea lor traduceri. Sub acest raport, Știbel a întrecut toate editurile ebraice anterioare, „Tușia” și „Ahiassaf” din Varșovia sau „Moria” din Odesa. Cine n-a fost tradus de Știbel? Numărul clasicii universale, ale căror opere au ajuns prin Știbel în mîna cititorului ebraic, trece de 60. Ca să dăm numai numele celor mai celebri scriitori: din engleză au fost traduse operele lui Shakespeare, Dickens, Byron, precum și Tagore din India care a scris în engleză; din germană cele ale lui Goethe, Hauptmann, Mann, Schiller, Max Brod, etc.; din polonă — Mickiewicz, Sienkiewicz; din franceză: Flaubert, Romain Rolland; din norvegiană — Ibsen, Hamsun; din rusă — Dostoievski, Tolstoi, Turgeniev, Lermontov, Pușkin, Cehov; din idiş — Opatoșu, Salom Aș, Salom Alehem. De asemenea au apărut traduceri din greacă și latină. Nici nu ne putem închipui însemnătatea acestor apariții pentru lărgirea și îmbogățirea orizontului cititorilor de limbă ebraică. Prin intermediul lui „Știbel”, clasiicii literaturii universale au devenit accesibili talmudiștilor din Satu-Mare, Sighetul Marmăției, Lublin sau Varșovia.

Mari planuri avea Știbel după terminarea celui de-al doilea război mondial. Din păcate nu ne-a fost dat să le vedem realizate. La vîrsta de 62 de ani a decedat, în anul 1956, la New York. Pentru generația ebraicilor ieșită din sinul ieșivoturilor talmudice, „Știbel” a rămas și va rămîne o trăire de care sînt legate primele revelații spirituale venite din afara zidurilor bet-hamidrașului, dincolo de pereții seculari ai școlilor talmudice.

Numele „Știbel” va străluci în istoria cărții ebraice.

ȘALOM POLAC

Lev Tolstoi și legende talmudice

Marele scriitor și gînditor rus Lev Tolstoi a arătat mult interes pentru legende provenite din Talmud și Midraș. La început le-a cunoscut prin intermediul traducerilor, dar aceasta nu l-a mulțumit. Tolstoi și-a dat seama că prin traducere bogatele legende talmudice își pierd din savoarea, din spiritul lor ascuțit, li se atenuază forța poetică. Din această cauză, la o vîrstă mai înaintată a hotărît să învețe limba ebraică spre a avea posibilitatea de a le cunoaște în original.

După cum se știe, Tolstoi a locuit la Moscova (pe strada Hawnik; acum e acolo un muzeu care poartă numele scriitorului) și la Iasnaia Poliana.

La Moscova a învățat ebraică cu rabinul orașului, Minar, iar cînd se găsea la Iasnaia Poliana, învățător îi era rabinul din Tula (Iasnaia Poliana e la 4 km. de Tula). Potrivit spuselor rabinilor de mai sus, Tolstoi era un elev sirguincios. În anii grei ai țarismului, plini de nelegiuri, nedreptăți și pogromuri, marele scriitor și-a ridicat glasul protestînd contra nedreptăților ce se făceau populației evreiești, recurgînd și la diferite legende talmudice. Unele din ele le-a tipărit în anul 1908 în editura „Vremia”. Iată una dintre ele:

„Pe vremea lui Nabucodonosor, regele Babilonului, au fost încercări grele pentru poporul evreu. Gemetele sale s-au auzit în ceruri și toți ș-au turburat.

„Jeremia, Jeremia, s-a auzit un strigăt din cer, trezește-te și vestește-i pe patriarhi, cheamă-i afară din mormintele lor și povestește-le despre marile nenorociri ale poporului evreu. Să nu tacă, să spună rugăciuni pentru copiii lor!”

Glasul profetului lui Israel a zburat deasupra zărilor chemînd: „Moșe ben Amram, scoală-te și povestește ce se întîmplă cu oile tale, pe care le-ai păstorit ani de zile. Sînt din nou în sclavie, fiecare îi calcă în picioare, se varsă singele poporului tău, nimeni nu e iertat — copii, bătrîni, femei, sînt chinuți, frica îi stăpînește pe toți.”

S-a auzit un geamăt plin de durere. Era glasul lui Moșe, care s-a dus să povestească despre aceste nenorociri patriarhilor.

Cu hainele sfîrșiate și lacrimi în ochi, patriarhul Abraham își înalță mîinile spre cer tînguindu-se: „De ce se cuvine asemenea chin și suferință copiilor mei?”

„Ithak se adresa și el cerului, strigînd: „Oare nu vezi cum copiii mei sînt chinuți de oameni cu inimi de piatră?”

Și așa strigătele lor umplură țările cerurilor. Deodată liniștea cerului a fost ruptă. O zguduire a cutremurat lumea, un fulger s-a arătat pe cer și o voce s-a auzit:

„Mîntuirea este aproape!”

PERETZ ZELMANOVSKI

Din înțelepciunea străbună

Un străin a venit odată în cetatea sfîntă a Ierusalimului. Dorînd să pună la încercare înțelepciunea tinerilor săi locuitori, străinul acela a oprit primul băiat ce i-a ieșit în cale și dîndu-i cîțiva gologani îi spuse: „Adămi, rogu-te, ouă și brînză!”

Copilul îi îndeplini dorința.

— Spune-mi, băiete, îl întreabă acesta, care brînză e de la o oaie albă și care de la o oaie neagră?

La care băiatul îi răspunse pe dată:

— Îți voi spune de îndată ce d-ta îmi vei spune care ou e de la o găină albă și care de la una neagră...

PE DRUMURILE ALBASTRE ALE ROMÂNIEI

În anul 1969, volumul de transport călători/kilometri va atinge cifra de 1 miliard, ceea ce reprezintă o creștere de circa 268 la sută față de 1965. Un asemenea ritm a fost posibil datorită dotării cu avioane moderne, de capacitate și viteze sporite, prelungirii liniilor aeriene Tarom cu circa 9 000 km, prin deschiderea de noi trasee.

În următorii ani, aviația civilă va cunoaște ritmuri și mai impetuoase de dezvoltare. Se va efectua dotarea cu noi avioane moderne, pentru transportul internațional și intern. Vor fi deschise noi linii intercontinentale, spre Asia, America etc.

În anul 1970 vor fi puse în exploatare avionul Boeng 747, care asigură debarcarea și imbarcarea simultană a circa 400 de pasageri, precum și alte nave-aerobuz. Prin dotările de care dispune complexul aeroportului București—Otopeni va putea servi în bune condiții giganții aerieni ce vor fi introduși pe liniile internaționale. Într-o primă etapă, aeroportul Otopeni va primi anual 1 100 000 de călători.

VIADUCTUL „CERNA”

Viaductul „Cerna”, ultimul din cele 38 construite pe noul drum național aflat în lucru în zona Porților de Fier, a fost dat în exploatare. El are 380 m., fiind cel mai lung de pe traseu. Acest viaduct a fost executat din prefabricate pretensionate, montate în consolă, procedeu aplicat pentru prima oară în țară.

MUZEUL MARINEI ROMÂNE

În municipiul Constanța se înființează Muzeul marinei române, instituție de interes republican.

Muzeul marinei române are ca obiect păstrarea monumentelor legate de trecutul istoric al marinei românești, valorificarea lor prin studiu și expunere, cit și prin alte mijloace de popularizare, contribuind la educarea patriotică și la îmbogățirea cunoștințelor cultural-științifice ale cetățenilor.

NOI AGREGATE DE FORȚĂ

La uzina „Electroputere” din Craiova a început construcția unui transformator de 190 MVA, primul din cele 6 agregate electrice de forță destinate echipării hidrocentralei de la Porțile de Fier. Transformatorul, al cărui proiect a fost realizat de către un colectiv de ingineri din uzină, este unul dintre cele mai mari de acest fel executate pînă acum la Craiova. El va funcționa la 245 000 V.

MANIFESTARE CULTURALĂ

În cadrul unei zile consacrate culturii românești la universitatea din Wrocław, atașatul Ambasadei României la Varșovia a ținut o conferință despre literatura română contemporană. Expunerea a fost ascultată cu mult interes de numeroase cadre didactice și studenți de la Facultatea de filologie.

Cu același prilej, studenții care învață limba și literatura română la universitatea Jagellonă din Cracovia au recitat, în limbile română și polonă, versuri de Mihai Eminescu și Tudor Arghezi.

meridione

EVREII NEGRI DIN HARLEM

Se vorbește citeodată despre evreii negri din Harlem. După temperament, unii se înduioșează, alții rid în hohote. Cei care rid, ca și sentimentalii, susțin că e nevoie de o mare doză de masochism pentru a fi, în Statele Unite, evreu și negru totodată. Cei mai „informați” știu că cîntărețul Sammy Davis junior este unul dintre acești masochiști și că dă bani colectivității acestora care sînt totodată frații săi de rasă și religie.

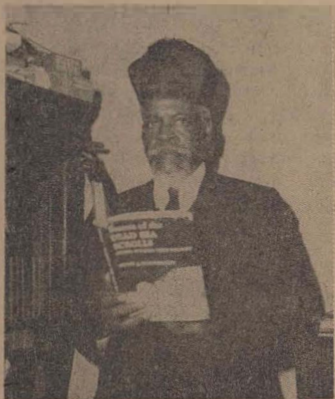
Faptul că există negri de religie israelită este incontestabil. La Chicago există o obște importantă. La New York trăiesc între 7.000 și 10.000 și sînt cunoscuți și sub numele de etiopieni. Putem spune, în treacăt, că cel puțin la New York nu e neapărat nevoie să cunoști gustul anormal al suferinței pentru a te proclama israelit. Newyorkezul de rînd nu-i are la inimă pe negri mai mult decît îi are pe compatrioții săi albi din statele sudice. Dimpotrivă, chiar apreciază în mare măsură umorul evreiesc. Piese inspirate din folclorul ghetourilor din Europa centrală și care par caraghioase, pe Broadway se joacă cu succes. Nu odată am dat de cite un afiș, pe culoarele căii ferate subterane, care m-a făcut să zîmbesc. Un negru cu caschetă și cu fața senină mușcă surzind, cu dinții săi albi, dintr-o bucată de pine de secară. Reclama sună cam astfel: „Nu trebuie să fiți neapărat evreu pentru a aprecia pîinea de secară a lui Levi”. Cineva adăugase cu creionul: „Dar asta contribuie mult”.

Să revenim la probleme serioase. Din 1857 există la Charleston, în statul Carolina de sud, o obște iudeo-negră bine organizată și care dovedește un oarecare dinamism. Membrii săi pretind a fi descendenți ai falezilor sau agau, evrei negri care trăiesc în centrul Abisiniiei. Ei înșiși își zic etiopieni. Nu atrag în mod deosebit atenția asupra persoanelor și activității lor. Dar în 1925 izbucnește, la Chicago, o afacere oarecum bizară. Comunitatea evreilor albi a dat în judecată pe un oarecare Lazarus pentru uzurpare de titlu. Cetățeanul, un negru, pretindea că ar fi rabin. Împreună cu un alt „rabin” cu pielea de culoare închisă, el „conduce” o colectivitate de discipoli. Cei doi învățați susțin *urbi et orbi* că „chiar după biblie”, evreii cu pielea de culoare închisă sînt superiori acestora care au pielea albă. Chemat la judecată, Lazarus explică judecătorilor că, după aceeași sursă, Iov n-a fost niciodată alb, Abraham, Ithac și Iacov au fost negri ca abanosul.

Prin aceasta, și poate fără să-și dea seama, M. Lazarus se alătură, într-o oarecare măsură, teoriilor Ras-Tafaris o sectă neagră din Jamaica. Ras-Tafarisii pretind că Isus nu se poate să fi fost alb. Ei îl consideră pe împăratul Etiopiei ca reprezentant al lui Dumnezeu pe pămînt și imperiul său ca pămîntul făgăduinței. Ei susțin că sînt de o mie de ori mai creștini decît creștinii albi. Au ales tocmai numele lor pentru a-l onora pe Haile Selassie. Înainte de a se urca pe tronul imperial el se numea Ta'fari. În limba amhară, trib din care provine, „Ras” înseamnă print. Cit despre Lazarus, Wentworth A. Matthew îl reclamă ca „smicha” (inițiator). Matthew, care se asemănă cu bunul Dumnezeu în vechiul film al lui King Vidor: „Pășunile verzi”, ar putea ispitii pe un romancier. El povestește oricui vrea să-l asculte că s-a născut în Lagos (Nigeria) și că tatăl său era un cantor iudaic. Explică că „a aflat de originea sa iudaică” în timpul primului război mondial și în anii care au urmat. În această perioadă, Marcus Garvey, un negru din Jamaica, inventă — ca din întîmplare! — naționalismul negru și susține că negrii, adevărații copii ai lui Israel, trebuie să se întoarcă în Africa, adevăratul Pămînt al făgăduinței. De altfel, s-au găsit oameni care să ațină, în mod cert, Matthew este originar din insulele Antile și că ar fi venit în Statele Unite împreună cu alți jamaicani în căutare de lucru. Cit despre ieșirea în care pretinde că ar fi învățat sub conducerea lui Lazarus, rabinii din Chicago asigură, în urma cercetărilor efectuate în această privință, că nici n-ar fi existat vreodată. Cu toate acestea, Mathew se fălește cu un document, ce e drept cam greu de descifrat pentru neinițiați, scris în trei dialecte abisiniene și prevăzută cu semnătura Negus-ului. Pentru

a închide acest capitol trebuie să adăugăm că persoane serioase susțin că evreii negri din America de nord ar fi descendenți ai sefardimilor. Strămoșii lor ar fi plecat din Spania și s-ar fi căsătorit cu negrese, după stabilirea lor pe noul continent. Oricare ar fi adevărul, față de aceste versiuni cel mai bun lucru e a nu se vorbi despre acest subiect în prezența rabinului Wentworth. Căci bătrînul nu e chiar așa comod. Imi amintesc că i-am telefonat într-o dimineață. Nu prea avea chef să mă primească. În cele din urmă acceptă totuși și-mi fixă o întîlnire în sinagoga în care predica, și iată-mă plecată în căutarea străzii nr. 61 din Harlem. E un locșor liniștit, respectabil chiar. Aici ai impresia că e necunoscută „puterea neagră”, existența și decesul lui Malcolm X. Convorbirea are loc într-o zi de duminică. Dintr-o biserică vecină iese mulțimea, de parcă ar fi citit „Coliba lui moș Toma”.

Rabinul mă întîmpină într-o încăpere strîmtă, înconjurat de cărți și broșuri. E cărunț, ochii parcă-i ard. Imi spune tără altă introducere: „Obștea mea, din Harlem.

Rabin de culoare din Harlem

este opera mea, eu am creat-o; în prezent ca numără 3.000 de credincioși”. Atlu apoi că în 1918 a fost în Palestina, dar nu-mi spune cum și pentru ce. Are aerul că mă privește cam de sus. Cu toate acestea îmi repetă de citeva ori că familia sa e lalașă și că și-a făcut studiile la o ieșiva din Chicago. Apoi spune: „Am avut mulți morți”. Am impresia că face aluzie la cele șase milioane de evrei morți între 1933 și 1945. Cum însă nu sînt sigură, îi cer lămuriri. Imi spune atunci: „Vorbesc de cei 50.000 de morți pe care i-am avut în Etiopia”. Cu privire la victimele nazismului, el declară, făcînd o mișcare cu mina: „Noi am fost siguri că Hitler va fi distrus”. Această certitudine pare a-l fi consolat pentru toate masacrele care au fost săvîșite. După care conversația nu s-a mai prelungit prea mult. Wentworth A. Matthew îmi întinde mina și mă asigură că în ciuda celor 84 de ani pe care-i are, e covîrșit de muncă și nu-și oferă nici un moment de răgaz, în timpul zilei.

E un loc destul de pitoresc. Ba chiar prea mult. Aici voi lua contact cu evrei negri de un soi mai actual. Căci, comunitatea iudeo-negră din New York își duce traiul ca o mulțime de alte comunități evreiești din lume.

În New York și în periferiile sale vaste există cel puțin 12 comunități de negri de religie mozaică. Ele fac dovada unei vitalități remarcabile. Tinerii arată tot atît interes, dacă nu mai mult, pentru iudaism ca și părinții lor. Ei nu se țin la distanță de ceilalți evrei și par a nu se sîchisi deloc dacă Abraham și Noe au fost negri sau albi. Un profesor etiopian predă ebraica la ieșiva. La seminarul de teologie iudaică, un tînăr negru este primul din clasă. Colegiul Dropsie numără mai mulți evrei negri printre studenții care urmează cursurile de pedagogie. Colegii lor îi stimează mult pentru seriozitatea și sirguința lor. Unii copii negri din Harlem sînt elevi ai mai multor școli primare evreiești din alte cartiere.

Printre rabinii albi, marele specialist pen-

tru toate problemele privitoare la etiopieni este rabinul Irving J. Block. Îl chem decî la telefon. De data aceasta, lucrurile se aranjează mai repede decît pentru vizita mea la Harlem. D. Block mă invită: „Desigur, poftiți. Vă voi arăta sinagoga mea, sinagoga Fraternității. E în plin centrul Greenwich-ului. Voi aranja să vină și Noemie”. Pe moment, am uitat să întreb cine e Noemie. Nu face nimic! o voi vedea doar.

Allan Block se ocupă și el, mult, de evreii negri. E un om tînăr, cu chipul prelung, palid, foarte „Oxford”. În așteptarea fratelui său Irving, rabinul sinagogii, noi pâlăvrăgim vrute și nevruite, într-un birou plăcut. Am aici plăcerea să admir reproducerea după tablourile lui Chagall, care împodobesc pereții, precum și patru suluri splendide ale Legii.

Sosește, apoi, Irving, mai plin, mai „Chagall” decît Alan. În primul rînd imi face cunoscută vesta cea bună: „Noemie acceptă să vină. Va răspunde la toate întrebările pe care i le veți pune”.

ÎN MEMORIA POETULUI IOSEF UTKIN

O stradă din Irkutsk a primit numele poetului Iosef Utkin, căzut eroic pe frontul antihitlerist. O placă memorială a fost fixată pe zidul casei natale a poetului.

GOBELINURILE LUI MARC CHAGALL

La Ierusalim a avut loc solemnitatea dezvelirii gobelinurilor pe teme biblice pe care Marc Chagall le-a lucrat pentru Knesset. Cele trei gobelinuri înfățișează creația lumii, ieșirea din Mîitram și intrarea în Ierusalim. La solemnitate, marele artist a rostit (în limba idiș) o impresionantă cuvîntare, arătînd că gobelinurile reprezintă un fel de sinteză a întregii sale experiențe de o viață.

În toamna acestui an gobelinurile vor fi expuse la Paris, în cadrul unei expoziții retrospective Chagall, după care își vor relua locul definitiv într-unul din sălile de recepție ale Knessetului.

MORMINTUL LUI SALOM AȘ

Luna trecută, prietenii și administratorii sonitorului Salom Aș au luat parte la oeremonia sfîntirii monumentului ridicat pe mormîntul acestuia, din cîmîntul Golders Green din Londra.

ÎN MEMORIA VICTIMELOR NAZISMULUI

Pe zidul clădirii unde a fost sediul Gestapo-ului din Viena a fost fixată o placă memorială. La festivitatea organizată cu acest prilej au luat parte oficialitățile orașului, foști deținuți antifasciști etc.

Nu trecură nici cinci minute, c-a și venit. E o tînără frumoasă de 19 ani și jumătate. Cînd suride, ceea ce se întîmplă de multe ori, seamănă cu Shirley Temple-copil, în filmele ei dinaintea războiului. În rochia ei elegantă, e foarte grațioasă, foarte relaxată. Da. E evreică. Nu s-a întebat niciodată pentru ce. Asta e. Familia ei este de origine iudaică de generații. Copilăria ei? Zîmbetul se accentuează: „De la opt la șaisprezece ani am învățat la o școală primară e-vreiască. Nu m-am simțit acolo niciodată izolată. După aceea m-am înscris la ieșiva Bath Iacov din Brooklyn și nici aici nu m-am simțit străină. Probleme de acest gen au apărut mai tîrziu, cînd am urmat cursurile unei școli secundare neevreiești”.

Întreb: „Aveți mulți prieteni neevrei?” Ea îmi răspunde cu o voce gravă: „N-am avut niciodată mulți prieteni, dar printre acei pe care-i am, majoritatea nu erau de confesiunea mea”. Vreau să mai știu dacă respectă toate prescripțiile religioase. Ea răspunde pe un ton liniștit: „Trebuie să accepti iudaismul ca un tot, în bloc. Altminteri, nu merită osteneala”.

Noemie este, hotărît lucru, o persoană rezonabilă și care știe ce vrea. Allan Block îi odreasează două-trei fraze și ea îi replică... în idiș. Văzîndu-mă uimită, izbucni în ris: „La Brooklyn nu te poți descurca dacă nu cunoști idișul!” Și adăugă, foarte mîndră: „Vorbesc curent și ivritul”. Apoi, cu un entuziasm spontan: „De altfel, tocmai mă întorc din Israel. Am stat trei luni la Ierusalim. Apoi, am muncit aproape doi ani într-un „moșav”, aproape de Natania. A fost perioada cea mai fericită din viața mea. Fete și băieți veneau de pretutindeni să mă cunoască și să stea de vorbă cu mine”. Chipul ei redeveni serios: „Aș fi rămas acolo pînă la sfîrșitul zilelor mele. Am scris despre asta mamei. Dar ea mi-a răspuns: „Glu-mești; întoarce-te acasă”. M-am întors în America. Oricum, plecasem trimisă de Congresul Mondial Evreiesc. Imi luasem angajamentul să mă întorc în Statele Unite și să particip aici la treburile obștești.”

Ea și-a ținut cuvîntul. În prezent predă ebraica la sinagoga Fraternității. Mai țin cursuri de cultură iudaică în fața unui grup de studenți albi. Afară de aceasta imi mărturisii bucură să cunoască puțin și Europa. Între altele orase, a poposit cinci zile la Roma și zece zile la Paris.

Mai tîrziu ne-am plimbat amîndouă prin străzile foarte liniștite, aproape provinciale (Greenwich, la ora actuală, e un sat cu adevărat). Am întîlnit femei în papuci și niște băiețandri cu pieptăntura samsoniană, dar cu o ținută, de altfel, rezonabilă. Nu sînt încă pe deplin mulțumită. Dorese să știu dacă aici, la New York, în Statele Unite, faptul de a fi evreu și negru, totodată, nu ridică probleme. De data aceasta, însoțitoarea mea nu mai are aerul viol de adineuri. Cu o mină gravă, se gîndi îndelung înainte de a răspunde: „Da, desigur... Oric s-ar spune, e greu să îți și una și alta, în Statele Unite”. Apoi, spuse aproape sopînd: „Înțelegeți... capete obtuze există pretutindeni; unii oameni din rasa mea mă consideră că sînt evreică pentru a mă apropia de albi. Printre aceștia, unii pun la înodială sinceritatea mea ca evreică, pentru că sînt neagră. Pe lingă toate acestea, unii oameni, cu totul mărginiți, nu ezită să fie atî împotriva evreilor, cîi și împotriva negrilor. În privința aceasta eu nu am ce să mă plîng; sînt și una și alta”.

Deodată e cuprinsă de o veselie norețînută: „Dar, nu-mi pasă! Dacă ar trebui să îți seama de opinia tuturor imbecililor, ce te-ai face?”. Apoi, iar serioasă, conchise: „Dar lucrurile se mai și schimbă. De cînd cu crearea statului Israel, evreii au ajuns la modă la noi și cred că ei sînt mîndri de originea lor. Cu această ocazie, însă, opinia publică a început să se preocupe serios de situația negrilor americani. Căci e imposibil să te înduioșezi de soarta unei minorități persecutată în același timp o alta, sau rămînd indiferent față de soarta ei... De atunci, e oarecare destindere, mai ales în ce privește problema negrilor, în primul rînd din cauza tulburărilor care au izbucnit în sud, apoi la Watts și în Harlem”. Își lăsa apoi capul pe spate: „Sînt valuri trecătoare. Astăzi procesul de emancipare al minorității negre este declanșat. Nu mai poate fi oprit”.

Noemie trebuie să se reîntoarcă la munca ei. Ne stringem mîinile. Mult noroc, Noemie!

Ornament pe o veche lespede

O nouă ediție a Bibliei în limba ebraică

Biblia Hebraica, adjucentibus W. Baumgartner, G. Beer..., edidit Rud, Kittel, textum masoreticum curavit P. Kahle... A. Alt et O. Eissfeldt, Stuttgart, 1966. 1434 p.

Revista institutelor teologice din Patriarhia Română, „Studii teologice”, nr. 3—4, publică următoarea recenzie a noii ediții a Bibliei în limba ebraică, apărută la Stuttgart.

Iată o nouă ediție critică a Sfintei Scripturi a Vechiului Testament la textul original ebraic. Textul de bază este cel vechi, al lui Rudolf Kittel, colaboratorii sunt unii dintre cei care au lucrat la edițiile anterioare ale Bibliei, alții mai noi. În ordinea în care apar în volum cărțile, colaboratorii sunt: Facerea — R. Kittel (Leipzig); Ieșirea și Leviticul — G. Quell (Rostock); Numerii — W. Rudolf — (Giessen); Deuteronomul — J. Hempel (Göttingen); Cartea Iosua — M. Noth (Königsberg); Judecătorii — R. Kittel (Leipzig); Cântile lui Samul R. Kittel (Leipzig); Cărțile Regilor — R. Kittel (Leipzig) și M. Noth (Königsberg); Isaia — R. Kittel (Leipzig); Ieremia — W. Rudolf (Giesen); Ezechiel — J. A. Bewer (New York); cei doisprezece profeți mici — O. Procksch (Erlangen); Psaltirea — F. Buhl (Copenhaga); Ioc și Proverbele — G. Been (Heidelberg); Rut — T. H. Robinson (Cardiff); Cîntarea Cîntărilor și Ecclesiastul — F. Horst (Bonn); Plîngerile — T. H. Robinson (Cardiff); Ester — F. Buhl (Copenhaga); Cartea lui Daniel (W. Baumgartner (Basel); Esdra și Neemia — H. H. Schaefer (Berlin) și J. Begrich (Leipzig); Cronicile — J. Begrich (Leipzig).

Volumul este prefăcut de un „Prolegomena” în limba germană, latină și engleză. Ediția aceasta se deosebește de cele anterioare, publicate de Kittel. Schimbările mai importante sînt următoarele: formatul volumului este mai mare și mai impunător. Litera de asemenea este mai vizibilă și mai mare, iar hirtia este de o calitate deosebită. Pentru ca cititorul să se poată orienta mai ușor s-a împărțit aparatul critic în două coloane. Variantele și comunicările mai puțin importante sînt redate în coloana de sus și sînt însemnate cu literele grecești: alfa, beta, gama etc. Schimbările în text și ceea ce este mai important se redă în coloana subliniată de jos, a doua, și se notează a.b.c. Cercul (o) servește pentru a nota măsura mică.

Mai important decît aceste schimbări este structura unei noi a aparatului critic. Cercetările făcute de P. Kahle, în ultimele decenii, și spiritul său critic a dus la corectarea unor termeni, pe baza celor mai vechi manuscrise. Această ameliorare a textului se datorează în parte bunăvoinței cu care autoritățile sovietice și administrația Bibliotecii din Leningrad au pus la dispoziția Seminarului de Vechiul Testament de la Universitatea din Leipzig, cu împrumut, prețiosul manuscris, însemnat în Biblioteca din Leningrad cu B.19 H, iar în Biblia ebraică cu litera L. Astfel se ține seama în ediția aceasta de un manuscris mult mai vechi decît erau cele care au servit de bază, pînă acum, textelor ebraice tipărite.

Ținînd seama de manuscrisele rusești la textul ebraic al Vechiului Testament, Institutul Biblic din Württemberg a reluat după moartea lui R. Kittel, înțîmplat în 1929, revizuirea textului ebraic. Lucrarea se împarte așa încît orientalistul A. Alt preciza revizuirea Pentateuchului și a profeților priorii (prophetiae priores), Eissfeldt profeții posteriori (prophetiae posteriores) și bagioțratele. Se înțelege că textul de bază rămîne, în mare, cel al lui R. Kittel.

Editorii textului ebraic s-au silit să pună la bază, încă în timpul vieții lui Kittel, și codul lui Ben Așer, care se află în sinagoga din Aleppo. Lucrul acesta a fost însă cu neputință căci proprietarii codului nu s-au învoit să admită fotografierea textului.

Mulțumită contribuției rusești s-a putut însă reconstitui textul cu fragmente aflate în biblioteca din Leningrad și cu fragmente aflate în biblioteca „Alliance Israélite Universelle” din Paris. Acestea au fost împrumutate Universității din Bonn. E vorba despre textul lui Ben Așer din secolul al X-lea, dar copiat după moartea sa de Mihail ben Uziel.

Biblioteca din Leningrad a pus la dispoziție și alte manuscrise ebraice. Ele au fost împrumutate pe timp de doi ani Universității din Leipzig, așa încît manuscrisele au fost studiate și fotocopyate. La Bonn a trimis biblioteca publică din Leningrad mai multe sute de manuscrise, pe care le-a studiat Paul Kahle și discipolii săi. Tot așa a pus la dispoziția Universității din Bonn, librăria Universității din Cambridge și librăria Bodleian din Oxford manuscrise în original sau în fotocopii. Muzeul britanic (British Museum) a îngăduit să se facă copii după cele mai importante manuscrise biblice. Fragmente prețioase a trimis la Bonn (cu împrumut) și Seminarul teologic american din New York, prin bunăvoința bibliotecarului ei prof. dr. A. Marx. Biblioteca prusacă de stat din Berlin a îngăduit să se trimită, pentru mai mult timp, la Bonn, manuscrise, între care o fotocopie la un cod al profeților, datînd din anul 895. Biblioteca Universității din Halle a împrumutat Biblia de ale lui Iacob ben Chajim, o ediție din Veneția, din 1523/1525; iar biblioteca din Halle a pus la dispoziție Biblia numită a lui Felix Pratensis, Veneția 1517/1519.

Pe cît de mulți sînt colaboratorii acestei Biblii, pe atît de larg a fost concursul tuturor țărilor, încît cu tot dreptul Biblia ebraică din 1966 este oarecum un bun al tuturor edițiilor anterioare prin înfrățirea în muncă a celor mai reprezentativi profesori de Vechiul Testament și limba ebraică.

Important este apoi că această ediție a Bibliei ebraice ține seama și de manuscrisele descoperite în 1947 în faimoasa peșteră de lângă Marea Moartă, Qumran, din Palestina. Dintre manuscrisele acelea s-a luat în seamă mai ales cel privitor la Isaia și Avacum, dar și la celelalte scrieri biblice.

Textul la Avacum și Isaia descoperit în 1947 are unele citiri deosebite față de textele anterioare. Editorii Bibliei ebraice folosesc acest text după ediția The Dead Sea scrolls of St. Mark's Monastery, vol. I, The Isaiah Manuscript and the Habakkuk Commentary Edited for the Trustees by Millar Burrows with the assistance of John C. Trever and William H. Browlee, publicat de American Schools of Oriental Research, New-Haven 1950.

Textul ebraic al Bibliei cuprinde în total 1434 pagini plus LIII (53) pagini introductive.

Textul este urmat de două hărți. Una din hărți înfățișează Asia orientală în epoca Vechiului Testament, alta Palestina în epoca Vechiului Testament.

Volumul conține și o explicație a semnelor și prescurtărilor și un index al codicilor babiloneni la Vechiul Testament.

Titlul cărților biblice este dat în limba latină și ebraică. Spațiile între rînduri sînt observate, nu se poate produce o confuzie a semnelor. Valoarea fondului o reliefează și prezentarea tehnică, frumusețea tiparului, sobrietatea copertei.

Desigur că la temelia lucrărilor științifice se va așeza, de acum înainte, ediția, din 1966 a Bibliei ebraice.

AFORISME TALMUDICE

Odată cu păstorul rătăcit rătăcesc și oile.

Plictiseala e un produs al leneviei.

Nu zvîrli pietre în fîntina din care ai băut.

Mortul nu are nevoie de bocete, cei rămași necesită consolare.

Degeaba repari o casă părăsită.

Gradul modestiei este egal cu cel al cunoștințelor.

Omule drept e cunoscut în orașul său după nume iar în alte orașe, după înținut.

Construcția copiilor e uneori demolare iar demolarea bătrînilor e uneori construcție.

Nu chipurile tinerelor fete sînt urite, ci sărăcia ce se citește pe aceste chipuri e urîță.

„Nu te uita numai la hrana mea, uită-te și la cuibul meu!” — a repliat pasărea din colivie unei păsări libere, care o invidia.

Cu aceeași măsură cu care măsori semenilor tăi ți se va măsura și ție.

Să ai întotdeauna pregătite vestmintele albe de moarte.

Nu încerca să explici ceea ce depășește înțelegerea ta.

Din viața lui rabi Akiva

Alef-bet la vîrsta de 40 de ani

Nu e ușor să stai pe banca învățăturii la vîrsta de 40 de ani. Nu o dată a simțit rabi Akiva că nu va putea să împlinească făgăduiala făcută soției sale. Învățătura era grea, ca trecerea Mării Roșii. O gravă criză sufletească îl cuprinsese. Era aproape de disperare. Dar nu se dădă bătut.

Pe vremea cînd era păstor obișnuia să stea deseori la marginea unei fîntîni. Se afla acolo o piatră găurită. „Cine oare a găurit piatra?” se întrebase. Acum, în zilele de disperare, a stat din nou lângă această fîntînă. Pe neașteptate află răspunsul: „Picăturile de apă care cad, zi de zi, pe piatră, au găurit-o”. Și rabi Akiva și-a spus: „Oare capul meu e mai tare ca piatra? Uoi merge să învăț o pericopă din Tora!”

Făcu întocmai. Alfabetul îl învăță odată cu băiatul său. Împreună cu fiul

său s-a dus la un învățător de copii. „Rabi, îi spuse, învață-mă 'lora!” Akiva puse mîna pe tăbliță, învățătorul și desenă un alef, apoi, un bet și el le-a învățat. Așa a continuat să învețe, pînă a cunoscut întreaga 'lora (Avot derabi Nathan, cap. VI, al. 2). Și așa a învățat rabi Akiva să citească. De atunci n-a mai încetat să învețe. Nu trecu multă vreme și el însuși începu să aibă elevi.

Legenda povestește. Într-o zi, fiul său, Simon s-a îmbolnăvit grav. Dar rabi Akiva n-a întrerupt să predea învățătura. El a trimis un sol să întreb de starea fiului său. Solul reveni și-i spuse: „Boala fiului e gravă”. „Ru-gați-vă pentru el — le spuse Akiva elevilor săi și-și continuă lecția.

Din nou trimise un sol. Acesta reveni vestindu-l că starea fiului său se agravează necontenit. Rabi Akiva continuă să predea învățătura.

A treia oară solul reveni vestindu-l: „Copilul e în agonie!” Rabi Akiva simți că-l părăsesc puterile. Dar își învinse slăbiciunea și-și îndemnă elevii să se roage mult pentru sănătatea fiului său.

A patra oară solul îl vesti: „Fiul a murit”. Rabi Akiva se ridică de pe scaun, își scoase filacteriile, își sfîșia vestmintul și spuse elevilor săi: „Pînă azi datori am fost să studiem Tora. Începînd de acum, datori sîntem să aducem ultimul omagiu mortului”. (tr. Semahot, VII).

În decursul unui an rabi Akiva obișnuia să acorde învățăcelilor săi numai două zile de vacanță: în ajun de Pesah — ca să-și adoarmă copiii peste zi spre a fi trezi în noaptea sederului; în ajun de Iom Kipur — ca să pregătească mincare copiilor pentru ziua postului. Restul zilelor erau consacrate învățaturii Torei.

S. ROZ

Citiți în pag. 12-a textul în limba ebraică

Numărul următor
al revistei va apărea
la 15 august 1969

Transferarea osemintelor rabinului David Friedman în Israel

Osemintele rabinului David Friedman, care a murit al Kidus Hașem, ucis de bandele legionare, în toamna anului 1940, au fost transferate recent, prin grija Federației Comunităților Evreiești, de la cimitirul evreiesc din Ploiești, la Tel Aviv.

Rabinul David Friedman, descendent al unei strălucite familii rabine, frate al rabinului din Buhuși Itzhak Friedman, acum în Israel, a fost o personalitate cunoscută în viața evreiască dinaintea celui de-al doilea război mondial. Existența sa a fost curmată sâlbatec, la vîrsta de 40 de ani.

Ceremonia deshumării s-a făcut la Ploiești, în prezența d-lui av. Daniel Segal, președintele Comunității evreilor (M) din București și a conducătorilor comunității din Ploiești.

La București, sicriul a fost depus la sinagoga Malbim, unde s-a oficiat un impresionant serviciu religios, la care a participat Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Fie amintirea martirilor noștri sfinți binecuvîntată!

O fotografie a dus la descoperirea unui criminal de război nazist

O fotografie înfățișând soldați naști excoțind o coloană de temei și copii din ghetoul Varșoviei spre trenurile morții a dus la identificarea, judecarea și pedepsirea unui criminal de război nazist. Această fotografie — una din cele 53 ce au fost executate în anul 1943 din ordinul generalului SS Jurgen von Stroop — a fost publicată, în ultimii ani, în presa evreiască, inclusiv în revista noastră. Ea s-a întipărit adinc în memorie datorită nazistului care ține automatul îndreptat asupra unui copil cu mîinile sus și cu o expresie zguduitoare de teamă și neputință.

Acum se știe cine este acest nazist. Numele său e Josef Blesche, în armata nazistă a avut gradul de caporal iar fotografia îl arăta luînd parte la acțiunea de exterminare a ultimilor supraviețuitori ai ghetoului din Varșovia.

Generalul Stroop a trimis mapa cu cele 53 de fotografii lui Heinrich Himmler, spre a se fâli cu marea sa faptă de arme — înăbușirea răscoalei ghetoului. La sfîrșitul războiului, mapa a fost capturată de o unitate americană și a servit ca document la procesul de la Nürnberg.

Timp de mai bine de două decenii nazistul de pe primul plan al fotografiei nu a putut fi identificat. Acum se știe că, asemeni altor criminali naști, Josef Blesche, originar din regiunea sudetă, și-a schimbat numele trăind ca miner într-o mică localitate din Thuringia. Identificarea sa a fost îngreunată și de faptul că în urma unui accident, fața i-a fost desfigurată.

Primele indicii au fost obținute cu prilejul procesului împotriva fostului comandant al Gestapoului Ludvig Hahn, cel care a condus operațiunile de deportare a supraviețuitorilor răscoalei ghetoului.

Documentele prezentate instanței au arătat că Hahn l-a propus pe Blesche să fie decorat pentru participarea sa la „prinderea evreilor”. Cercetări ulterioare au arătat că același Blesche a ucis cu mîna lui mulți evrei. Mai mulți martori, cărora le-a fost prezentată fotografia, l-au identificat fără ezitare pe Blesche.

La cererea autorităților din R.D.G. procuratura din Hamburg a remis dosarul Blesche. Un tribunal l-a judecat pe Josef Blesche sub stare de arest, condamîndu-l la moarte.

La moartea lui Issac Schneersohn

De la Paris ne vine trista veste a încetării din viață a celui ce a fost Issac Schneersohn, președintele Centrului de documentare evreiesc și al Memorialului martirului evreu necunoscut.

A fost, incontestabil, una din figurile remarcabile ale vieții evreiești contemporane, într-un anumit sens o cronică vie a ultimului secol de viață evreiască.

Issac Schneersohn s-a născut în 1879 la Kamenetz-Podolsk, în Rusia, dintr-o vestită familie hasidică, cea a rabinilor din Lubavici.

După studiile terminate în 1905, el a devenit rabin, mai întîi la Gorodnia, apoi la Cernigov. A desfășurat, pe lingă activitățile religioase, și activități sociale, culturale și politice.

Ajungînd la Paris în 1920, Issac Schneersohn, care devenise o personalitate cunoscută în lumea industriei, și-a continuat opera sa socială în favoarea coreligionarilor săi.

În timpul celui de-al doilea război mondial, refugiat în zona de sud, s-a străduit mult ca să facă astfel ca posteritatea să cunoască suferințele prin care a trecut poporul evreu. Ideea creării unui Centru de documentare evreiască contemporană, pe care o concepuase atunci, urma să se transforme în realitate după 1943. În acel an, la Grenoble, în condițiile prigoanei fasciste, el fondă acest Centru, al cărui președinte a fost pînă la moarte.

După eliberare, Centru de documentare evreiască contemporană a devenit, datorită lui Isaac Schneersohn, o instituție vie și importantă, atît pe plan evreiesc, cit și pe plan istoric și științific.

Ajutînd pe numeroși istorici în lucrările lor, Centru a publicat, de la eliberare și pînă în 1969, 42 lucrări istorice. Issac Schneersohn avusese inițiativa pentru fiecare din aceste lucrări, pfațîndu-le pe toate.

În 1952, Issac Schneersohn lansează ideea ridicării la Paris a unui Memorial al martirului evreu necunoscut.

În ciuda grutăților de tot felul, prima piatră este pusă în 1953 iar Memorialul însuși este inaugurat la 30 octombrie 1956. La ceremonia inaugurării au luat parte delegații evreiești venite din lumea întreagă.

Vizionar, Schneersohn era totodată om de acțiune și organizator. Crearea Memorialului a fost posibilă pentru că el a știut să-și asigure concursul unui comitet internațional, al cărui președinte de onoare a fost regretatul Justin Godard, președinte dr. Nahum Goldmann, iar președinte al comitetului executiv a fost Issac Schneersohn, pînă la dispariția sa.

Issac Schneersohn a publicat memorii asupra vieții și activității sale din Rusia țaristă. Aceste memorii au apărut în idiș (Paris, 1968) sub titlul „Viața și lupta evreilor în Rusia țaristă 1905—1917”. O întregă lume dispărută reînvie în aceste memorii.

Revista Centrului de documentare evreiască contemporană „Le monde juif”, creată la eliberare de către Isaac Schneersohn, și care de atunci a apărut regulat, a publicat largi extrase din aceste memorii.

În pofida vîrstei înaintate și a încercărilor tragice prin care a trecut în ultimii ani, I. Schneersohn a continuat să conducă Memorialul și Centrul de documentare pînă în ultima zi a vieții sale.

Issac Schneersohn a fost cavaler al Legiunii de onoare.

Federația Comunităților Evreiești din România și „Revista culturii mozaic” deplîng moartea celui ce a fost Isaac Schneersohn și transmit familiei dispărutului cele mai sincere condoleanțe.

Un document inedit în limba ebraică rămas de la vornicul lordache Rășcanu

Printre hîrtiile și corespondența rămasă de la bunicul meu, Toderiță Rășcanu, am găsit o scrisoare în limba ebraică. frumos scrisă, pe hîrtie groasă, strînsă apoi în formă de plic și pecelluită cu un sigiliu în ceară roșie pe care se vede o stemă cu inscripții ebraice. Atît hîrtia scrisorii, cit și sigiliul de ceară sînt foarte bine conservate. Documentul acesta a rămas nepublicat și necunoscut pînă acum.

Este o scrisoare pe care Isac, fiul rabinului Betzalel Katz (Katz este o abreviațiune și înseamnă din neam Kohin (preotesc) din Iași o adresează lui Rafael Pilkanan (Ierusalimiteanul), marele rabin al comunității din Constantinopol, din partea comunității evreiești din Iași, cu prilejul plecării la Constantinopol, din străbunicul meu, vornicul lordache Rășcanu și a altor trei mari boieri moldoveni (Grigore Bals, Ștefan Roset, Alexandru Roset), spre a supune sultanului memoriul întocmit de boierii de țară (atît a celor aflați în prăbiegie, cit și a celor din Moldova) și prin care aceștia protestau împotriva domnitorului care boierise din nou și acorda boierii altora ridicări dintre mazili, scutelnici, razeși, feciori de popă, feciori boierești etc.

Era pe la 1822-23, sub domnia lui Vodă Sturdza, cînd boierimea cu caftan se războia cu Cărvunarii și se alarma de invazia celor de jos, în rîndurile și steagurile boierime, mai ales că mulți dintre aceștia își cumpărau boieria. Marea boierime a făcut cerc de ură și vrăjmășie contra Domnului și s-a dus cu jalbă în proțap la sultan, la Țarigrad. Cu toată opunerea lui Minciaki ca trimitearea jalbei la sultan să fie aminată, boierimea pribegă aderă la acțiunea boierilor din țară și grăbi plecarea delegaților lor la Constantinopol. Astfel, cei 4 boieri, despre cari vorbeste scrisoarea rabinului din Iași se porniră pe la 3 februarie 1824 (Cf. Hurmuzaki IV. I. 29). Unul din cei patru boieri delegați la Constantinopol era străbunicul meu, vornicul lordache Rășcanu.

Lată acum și textul scrisorii :

„Lăudat fie numele Domnului, miercuri 12 zile din luna Adar I, anul 584 după mil-comput.

Aici obștea sfîntă din Iași.

„Deoarece se înfățișează prilejul călătoriei a patru boieri dintre venerabili (țării la Constantinopol, la stăpînul nostru, împăratul Turciei, ca să facă plecăciuni pentru ei înșiși cit și pentru toți locuitorii acestei țări, atît evrei cit și neevrei și să se jalească de toate cite se petrec în această țară și se întîmplă locuitorilor ei, dacă vor avea trebuință acești boieri de un oarecare sprijin, dorim ca să li se dea cu prisosință și poate se va milostivi Domnul și va face să cadă și asupra noastră o mîntuire. iar Acela care a spus lumii Sale „ajunge”! să o spună și suferințelor noastre,

căci ne-a ajuns mina Domnului după atîta amar de ani ; și în gîndul nostru ca cu ajutorul lui Dumnezeu să trimitem delegații către Înălțimea Voastră foarte curînd și să dăm amănunte pe larg cu privire la toate înecările care s-au revărsat asupra noastră. Iar în privința banilor pentru Ierusalim, cetatea sfîntă, din pricina restrîngerii care a fost nu a fost chip să îndeplinim această poruncă de a trimite suma de o mic de lei pe care i-am donat aici în Iași cu prilejul vizitei la noi a delegatului rabinic de acolo, înțeleptul, desăvîrșit, judecătorul însemnat dumnealui Iosef David Aiaș și cu ajutorul lui Dumnezeu după sărbătorile de Paști ce vine vom avea grijă a se trimite țării lipsa și sînt încredințat că Înălțimea Sa al cărui țel este de a face tot binele poporului Israel din această țară cu tot ce-i va sta în putință. Aceștia sînt cuvintele aceluia care cu statornică dragoste îi dorește sănătate”.

Acesta este cuprinsul. Numele trimițătorului nu se cunoaște decît de pe sigiliul în ceară.

Lată adresa, în traducere :

Cătră obștea sfîntă din Constantinopol.

S-o întărească Cel de Sus, Amin.

Înălțime Sale marelui conducător întru Israel

Domnului
RAFAEL PILKANAN
Ierusalimitean I

din partea obștei sfînte din Iași.

Cum am spus, plicul e format din scrisoare (nu aram) cum se obișnuia pe vremea aceea. Pe partea „plicului” unde se află sigiliul se vede o adnotație (probabil a bunicului meu) cu litere slavone : „KUKOR ERŠALMIS”. Ce înseamnă Kukor Eršalmis ? Un nume propriu ? Poate. Numele acesta nu are nici o legătură și nu-i pomenit în cuprinsul scrisorii rabinului Isac din Iași către rabinul Rafael Pilkanan din Constantinopol. Ori, poate Kukor Eršalmis este numele vreunui notabil evreu din Constantinopol pe care bunicul meu și l-a notat pe marginea inversă a scrisorii ?

Sigiliul, destul de bine conservat (și care după toate aparențele a fost un inel-pecete) vadește o stemă : un scut care poartă două mîini întinse ca pentru binecuvîntare (emblemă preotească) iar deasupra o coroană. De jur împrejurul stemei stă scris cu slove ebraice :

„ISAC fiul rabinului BETZALEM KATZ”

Din conținutul documentului reiese că scrisoarea rabinului din Iași către șeful comunității israelite din Constantinopol era o recomandare pe care rabinul Isac o dădea străbunicului meu și boierilor care-l însoțeau către rabinul Rafael Pilkanan, dar că profita de prilejul mergerii lor la Constantinopol spre a uni dolanțele populației evreiești din Moldova cu propriile dolanțe ale boierilor moldoveni și ale populației care era obidită de stăpînire.

Documentul acesta mai arată că rabinul Isac din Iași se raliase și susținea pe boierii anticărvunari deoarece încredințase această scrisoare vornicului lordache Rășcanu care făcea parte din delegația de la 3 februarie 1824.

Acest document în limba ebraică, bine scris și bine păstrat, a fost încredințat spre descifrare și traducere prietenului meu și fost coleg de școală M. Sărățeanu.

THEODOR AUG. RĂȘCANU

Un nou roman în limba idiș

Printre scriitorii contemporani de limbă idiș, Isaac Beșevis Singer, care trăiește în Statele Unite, ocupă un loc de frunte. Cei care au citit lucrările sale „Cornul berbecului”, „Uraciul din Lublin”, „Cel din urmă demon” etc. au fost încințați de farmecul care se degajă din ele. Autorul excelează în descrierea mediului tradițional din țîrgul evreiesc din răsăritul Europei.

Acest farmec îl cuprinde pe cititor la lectura noului său roman „Confesionalul” — titlu ciudat pentru o operă evreiască al cărui personaj principal e un rabin, tatăl autorului.

În unul din apartamentele clădirii de pe strada Krachmalna, din Varșovia, unde locu-

iește rabinul și familia sa, se perindă fără încetare tot felul de membri ai obștei, fiecare cu pitorescul său, care vine la rabin să-i ceară sfaturi.

În prefață, autorul lămurește sensul „confesionalului”, care este cabinetul rabinic de judecată, instituție veche care a luat naștere atunci cînd Jetro l-a sfătuit pe Moșe să „aleagă prin tot poporul oameni capabili, cu frica de Dumnezeu, oameni de nădejde, incoruptibili, pe care să-i facă conducători ai acestui popor și care să fie în orice moment gata să facă dreptate”. Cu alte cuvinte aceasta însemna, totodată, un tribunal de judecată, o sală de studii și „un cabinet de psihanaliză”.

literatura

hasidică

Odată, într-o zi de iarnă, stătea Baal-Şem-Tov cu discipolii săi, sorbeau dintr-un păhărel oferit pentru pomenirea morţilor, trăgeau din lulele, cântau şi, bineînţeles, discutau. Uorbeau ca de obicei despre multe, dar în vorbele lor zăcea o putere deosebită: despre orice discutau, chiar şi chestiuni foarte adânci din Kabala, fiecare înţelegea. Fiecare cuvânt al lor era o fereastră deschisă către diferite trepte ale înţelegerii.

Cînd bei rachiu şi cînti înseamnă că eşti vesel. Şi cînd eşti vesel, rizi.

Zise Reb David Leiches: — Risul e lucru mare. Cu ris şi veselie poţi sluji pe Domnul mai mult decît cu plînsul.

Baal-Şem Tov îl ascultă şi zise ca pentru sine:

— Există o treaptă şi mai înaltă a risului, atunci cînd tu nu rizi, ci se ride de tine.

Atît a zis, nici un cuvînt mai mult. Discipolii au reţinut aceste cuvinte şi au început să le adîncească ca şi cum ar desfrîura un sul sfînt.

Reb Ulf Chîtes zise:

— Cînd rid mi se deschide sufletul, dar cînd se ride de mine devin un fel de scînel pe care poate sta cel care ride de mine ca să se ridice mai sus. Şi asta mă pune pe o treaptă mai înaltă.

Impotriva lui se ridică Reb David Fîrches: — Nu! zise el, asta are cu totul alt tîlc. Cînd se ride de mine înseamnă că ceea ce am zis sau făcut e ceva nou pentru cel ce ride. Dar prin aceea că am adus ceva nou în lume, m-am ridicat pe o treaptă mai înaltă.

La care Reb Beir Mezericer răspunse cu vocea lui slabă:

— Risul înseamnă o victorie şi cum victoria poate fi numai după război, el îşi are temei numai pe ce a fost, pe trecut. Şi cum în risul victoriei e o mare doză de cruzime, înseamnă că partea opusă, aceea de care se ride, se află pe o treaptă a viitorului, a spiritului.

Baal-Şem Tot zîmbi şi zise:

— Şiţi ce? Hai s-o pornim la drum, poate că cineva va ride de mine şi atunci veţi înţelege mai bine tîlcul risului.

Oamenii acceptară bucurioşi. A porni la drum cu Baal-Şem Tov era o adevărată sărbătoare. Totdeauna aveau de văzut ceva deosebit.

Au dat poruncă lui Alexe să inhame caii la sanie.

11

Porniră la drum. Deodată calul se opreşte. Dacă s-a oprit înseamnă că aşa trebuie să fie, deşi se află în mijlocul pădurii. Oamenii au coborît din sanie. Era tocmai timpul rugăciunii de seară şi au început să se roage.

Deodată au zărit din depărtare venind o sanie. Cînd s-a apropiat, au văzut doi oameni. Păreau copii. Cînd sania s-a apropiat şi mai mult, au văzut că era un flăcău şi o fată. Stăteau ghemuţi unul în altul şi mîrfoaga abia se mişca. Oamenii au oprit mîrfoaga, au coborît tinerii, i-au scuturat ca să le dea puţină viaţă, le-au dat să bea un păhăruş de rachiu şi tinerii şi-au revenit. I-au întrebat cine sînt, încotro se duc şi tinerii au izbucnit în plîns. Cînd s-au mai liniştit, băatul a povestit:

El şi fata au slujit la un circimar. Fiind amîndoi orfani şi singuri pe lume, s-au hotărît să se căsătorească şi s-au şi logodit. Într-o zi, circimăreasa s-a înfuriat foarte tare pe servitoare şi a început s-o bată. Băiatul, deşi slugă, a sărit în apărarea logodnicei sale. Asta l-a înfuriat foarte tare pe circimar, care i-a bătut şi i-a alungat. Cum aveau puşi de-o parte cîteva galbeni, şi-au cumpărat mîrfoaga şi sania şi au pornit-o în lumea largă. De cîteva săptămîni tot rătăcesc din loc în loc şi nu pot ajunge la liman. Au cheltuit ultimul ban şi de două zile n-au pus nimic în gură. Cerul s-a întînt şi puterile li se stielesc.

Oamenii le-a udat să mîncească. După ce au mîncat pe săturate, unul din ei i-a întrebat supărat:

— Cum de pornesc la drum un flăcău şi o fată singuri?

Baal-Şem Tov zîmbi şi zise:

— Vom merge pînă la o circimă şi acolo vom întinde baldachinul de nuntă.

S-au ureat dar în sanii, iar Reb Ulf Chîtes trecu în sania flăcăului şi a fetei în chip de însoţitor. După puţin timp s-au oprit la o circimă. Cei doi tineri au recunoscut pe dată circimă în care au slujit şi s-au minunat cum au putut într-un timp aşa de scurt să revină aici.

Din circimă au ieşit stăpînul şi stăpîna. Zăbind cele două slugi, s-au miniat foarte şi au început să zbie:

— Iar aţi venit, netoşilor? Să nu vă prind că ne treceţi pragul!

Baal-Şem Tov încercă să-i liniştească:

— N-aveţi de ce să vă miniaţi pe ei! Noi i-am adus aici!

Circimăreasa rise:

— Mare chilipir aţi găsit!

Baal-Şem Tov continuă:

— Cum flăcăul şi fata sînt logodiţi, vreau să facem nunta aici, la voi.

Circimarul izbucni în ris. Tocmai la el şi-au găsit să facă nunta golanii pe care el i-a gonit!

Şi-i spuse lui Baal-Şem Tov să-şi vadă de drum.

— Nu, vom face nunta la voi! Iară voi veţi binevoi să pregătiţi o masă bună!

Circimarul şi circimăreasa se prăpădesc de ris. Să mai pregătească şi o masă bună!

— Da, repetă Baal-Şem Tov, veţi pregăti o masă bună, cu cele mai alese bucate, cu cele mai bune vinuri şi eu vă voi plăti costul.

Circimarul întrebă aşa, într-o doară:

— Şi cum cit veţi plăti?

— Cit veţi cere.

Şi Baal-Şem Tov flutură în faţa lui o pungă cu galbeni.

La vederea banilor au încetat să mai ridă. Circimarul se uită la circimăreasa şi ea la el. Amîndurora le străfulgeră un gînd: Nu cumva sînt galbeni furaţi? Dar se liniştesc singuri: „La urma urmei, nu e treaba noastră!”

Circimarul zise:

— Dacă veţi plăti bine, vă vom pregăti o masă pe cinste.

Oamenii au intrat în circimă, se pregătesc baldachinul şi cînd totul este gata, întind baldachinul de nuntă. Baal-Şem Tov însuşi îi cunună. Apoi se aşează cu toţii la masă, cu tinerii înşurăte în capul mesei. Toţi mînceau, beau şi se veselesc.

După cele şapte binecuvîntări, se ridică Baal-Şem Tov şi se adresează comensilor:

— Cuvine-se să facem tinerilor daruri de nuntă! Şi rosti:

— Eu le dăruiesc această circimă cu toate lucrurile, cu acareturile, caii, vitele, oile.

Auzind una ca asta, circimarul şi circimăreasa au început să ridă cit îi ţinea gura, ba au chemat şi fărani din sat să vadă şi ei comedie ca asta.

Dar Baal-Şem Tov şi oamenii lui îşi văd mai departe de treabă.

După maestru se ridică un discipol:

— Iar eu dăruiesc tinerilor pădurea de lîngă circimă!

— Eu le dăruiesc moara de piatră de lîngă riu, zise Reb Ber Mezericer.

— Eu le dăruiesc crama, zise Reb Ulf Chîtes.

Reb David Leiches le dăruieşte hambarul cu cereale din curtea boierului. Reb David Fîrches, o sută de butoaie cu vin din pivniţa acestuia.

Şi tot aşa, fiecare cu darul său de nuntă. Circimarul, circimăreasa şi fărani se prăpădesc de ris. La urmă se apropie de masă şi circimarul şi rosteşte rîzînd:

— Eu dăruiesc prea cinştilor înşurătei cele zece mii de galbeni pe care boierul i-a primit azi de la mine!

Circimăreasa nu se lasă mai prejos şi strigă înecîndu-se de ris:

— Eu dăruiesc frumoasei mirese broşa cea scumpă şi cerceii pe care-i poartă soţia boierului!

La aceste vorbe, Baal-Şem Tov spuse:

— Ce ar fi să dăruim şi ceva din averea noastră, că doar v-au slujit atîţia ani!

Circimarul se mulţumi să ridă, iar circimăreasa propuse în bătaie de jos:

— Dăruieşte-i cocioaba din marginea satului!

La aceste vorbe, toţi cei de prin partea locului au izbucnit în ris: Cocioaba nu avea nici acoperiş, nici uşi, nici ferestre.

— Şi altceva nu mai dăruim? întrebă Baal-Şem Tov.

— Altceva nimic!

Baal-Şem Tov suspină, se ridică şi plăti cu bani sunători masa, ba adăugă un galben şi pentru faţa de masă.

Apoi se adresă tînrului:

— Ia şi stringe în faţa de masă toate de la cină, pune-le în sanie, urcă-te şi pleacăţi cu Dumnezeu!

— Încotro?

— Ia-o pe drumul din dreapta. Iar mai departe va fi îndemna Cel de Sus.

Şi nu mai rosti nici un cuvînt. Se aşeză împreună cu discipolii în sanie şi o porniră înapoi acasă.

III

Tînrul făcu întocmai cum îi spuse Baal-Şem Tov. Strînse în faţa de masă resturile de la cină, se aşeză împreună cu nevasta în sanie şi porniră la drum. Circimarul, circimăreasa şi fărani din sat îi însolesc cu glume, risete şi bătaie de joc. Tinerii pleacă buimăciţi peste măsură de toată întîmplarea. Li se pare că totul n-a fost decît un vis.

Dar cînd îşi amintesc de cei care şi-au bătut joc de ei, li se stringe inima şi izbucnesc în plîns.

Noaptea era pe sfîrşite. Cînd s-a luminat de-a binelea, mîrfoaga s-a oprit şi n-a mai vrut să se mişte. Tînrul se dădu jos din sanie, cîntînd o nua cu care să îndemne mîrfoaga. Deodată zări un om zăcînd în zăpădă. Cînd se apropie, văzu că e un tînr de neam ales, care abia mai respira. Tînrul chemă repede nevasta şi amîndoi se apucară să-l frece pe omul degerat cu zăpădă. Acesta deschise în sfîrşit ochii. Atunci femeia îşi aminti că în legătura de mincare pusese şi o sticlă cu vin. Se repezi, dar, la sanie, aduse vinul şi-i turnă în gură cîteva picături, să-l învieze. Boierul îşi reveni şi rugă cu voce slabă să i se dea ceva de mincare. Femeia desfăcu legătura şi-i dădu boierului să mîncească. Acesta se ospătă şi bău toată sticla de vin şi cînd se sătură, începu să povestească ce i s-a întîmplat:

Tînrul era fiul unic al boierului. Cu o zi înainte plecase la vîntoare. La un moment dat, calul a luat-o razna, îl zvîrli din şea şi se făcu nevăzut. Omul se pomeni singur în pădure. Tot mergînd, a rătăcit în desiş. Strigă după ajutor, dar nimeni nu-l auzi. Aşa a rălicat o zi şi o noapte, pînă ce, sleit de puteri, sliămind şi îngheţat, s-a prăbuşit în zăpădă.

CINE RÎDE DE ALTUL....

S. Ansky

În toiul povestirii se auzi deodată sunet de trompete, strigăte şi tropote de cai. Peste puţin vreme se ivi o ceată de călăreşi. La vederea tînrului se bucurară nespuse. Îi îmbrăţişară şi-l sărutară, apoi l-au aşezat într-o carată şi au plecat repede.

Tînrul şi nevasta rămăseră descumpaniţi în mijlocul pădurii. Erau ca năuci, li se părea că totul n-a fost decît un vis.

IV

Cînd alaiul cu tînrul ajunsese la curte, îi ieşi în întîmpinare boierul şi soţia acestuia, care îşi îmbrăţişară cu mare bucurie feciorul. Apoi au poruncit să se facă o masă mare şi a fost mare veselie.

Cînd zarva s-a mai potolit, tînrul îşi aduse aminte de cei doi înşurăte care l-au scăpat de la moarte. A trimis să-i cheme. Dar nimeni nu ştia unde să-i găsească. Patru călăreşi fură trimişi în călătoria lor. În cele din urmă i-au găsit şi i-au adus cu mare alai la curte, introducîndu-i de-a dreptul în sala cea mare. Boierul şi soţia sa le-au mulţumit din tot sufletul că le-au salvat singurul copil de la moarte. Bătrînul îi întrebă cine sînt. Tînrul povesti că el şi nevasta sa au slujit la un circimar hain care i-a gonit din casă în plină iarnă. Auzind aceasta, boierul se înfurie peste măsură şi strigă:

— Deoarece circimarul v-a gonit, vă dăruiesc circimă cu toate lucrurile, cu casele din jur, cu caii, vitele şi oile. Ale voastre să fie de veci!

Soţia boierului spuse:

— Eu vă dăruiesc pălăria de lîngă circimă!

— Iar eu — rosti boierul cel tînr — vă dăruiesc moara de piatră de lîngă riu. Pe de-asupra, vă dăruiesc crama şi hambarul cu cereale, o sută de butoaie de vin din pivniţele noastre.

Boierul rosti din nou:

— Pentru început aveţi, desigur, trebuinţă de bani. De aceea vă dăruiesc cei zece mii de galbeni pe care i-am primit ieri de la circimar.

Iar soţia boierului adăugă:

— Tînră nevastă abia s-a măritat. Ar dori, desigur, şi ea nişte podoabe şi cu aceste vorbe îţi scoate broşa şi cerceii şi-i dăruie tinerii.

Copleşiţi de norocul ce dăduse peste ei, cei doi tineri înşurăte credeau că visează. Atîta doar puteau să mulţumească pentru daruri. Boierul îl întrebă pe tînr ce ar mai dori. Tînrul îşi aminti deodată de circimar şi de circimăreasa şi i se făcu o miţă nespuse de ei. Întrebă:

— Dar circimarul şi circimăreasa unde vor locui?

— Văd că duci grija lor! — rise boierul.

— Dăruieşte-le cocioaba de la marginea satului! spuse rîzînd soţia boierului.

Toţi au izbucnit în ris. Tinerii înşurăte auz risetele din salonul boieresc, dar lor li se pare că e risul circimarului, a circimăresei şi a făranelor din sat. Li se stringe inima şi izbucnesc în plîns...

A trecut timp de-atunci. Odată s-a pomenit în casa lui Baal-Şem Tov despre aceasta poveste. Baal-Şem Tov zise:

— Chiar şi atunci cînd cineva ride de mine mă doare sufletul pentru cei care au ris. 'Ie milă de două ori.

Şi suspină adînc...

VIZITA DELEGAŢIEI

"UNITED JEWISH APPEAL"

Eminenţa sa d. şef rabin dr. Moses Rosen le vorbeşte oaspeţilor despre viaţa obşteii evreieşti din România.

MARC CHAGALL

Pictorul Marc Chagall: mă aflu în fața lui, în fața chipului său zimbitor. În privirea sa serioasă citești parcă o rugăciune — a priori — înțeleasă: vocea sa modulară, mobilă ca și chipul său, rămâne totuși blândă și numai miștile îi sînt oarecum agitate vrînd parcă — prin gesturi vioase și acute — să răspundă întrebărilor noastre: „Aniversarea mea?... O aniversare nu are importanță, nu spune nimic. Nu, omul n-are vîrstă... Alte aniversări? Da, un pictor are destule în viața lui. De exemplu, aniversarea soției...”

O lițărire de afecțiune îi străbate privirea și surisul i se accentuează. De altfel, de cite ori vorbea despre soția sa, Vava Chagall, se întorcea spre ușa îndărătul căreia ea vorbea cu alți invitați, cu același suris plin de solicitare.

„Dar, vă rog, n-aveți nevoie să luați note, e mai bine așa. Notele, e puțin cam... nu? Din memorie, doar sînteți obișnuiți, scriitorii știu să-și amintească. Deși nu-mi amintesc totdeauna cînd îmi văd spusile tipărite. Citeadată e altceva, ei transformă, le place să caute poante...”

„Mă întrebăți dacă există aniversări ale tablourilor? Ale tablourilor unui pictor? Poate, nu știu. Eu, mă înțeleg, eu sînt cizmar... Îmi place munca manuală și pictura mi se potrivește. Pictez pentru că nu am altă meserie și pictorul trebuie să lucreze. Ca și cizmarul. Muncă, muncă. De ce lucrez atît, în fiecare zi, de la orele opt dimineața? Nu știu. E o obligație, sau ce? Pictura este o meserie, un meșteșug...”

„O artă, arta mea? Chagall nu se gîndește prea mult la el. Cézanne și Matisse gîndeau mult la ei înșiși. Cunosce un alt pictor, azi, care...”

„...Nu, eu nu termin o pînză, nu nu știu cînd e gata sau nu. O arăt soției (din nou Chagall își îndreaptă privirea spre ușa) și cînd soția mea e mulțumită, atunci e gata... Da, cînd soția mea spune că e în regulă, atunci tabloul e gata...”

NU FIXEZ O DATA PENTRU TERMINAREA UNUI TABLOU...

„...Nu lucrez prea mult timp la o pînză. Lucrez citeadată cinci ani... Nu se lucrează mai mult de zece ani la un tablou, după aceea nu mai e actual... Matisse e actual Bonnard e de asemenea actual... curios, e totuși spontan. Ah, Vermeer, mai actual ca Bonnard în anumite tablouri, totuși...”

„...Nu există o dată fixată pentru terminarea unui tablou. Cine fixează o dată anumită, face un efort. Asta nu înseamnă că e rău așa. Vedeti, în America, știți, americanii lucrează după un calendar precis, de la data cîtare trebuie terminată cîtare lucrare; nu e ca aici, la Paris. Cînd am fost în America, am făcut un efort, te doare brațul, ceafa, Chagall nu era obișnuit, dată, dată... Totuși, n-ar fi rău...”

Gîndul îmi zbură spre Michel Angelo în timp ce picta Capela Sixtină. Și pe el trebuie să-l fi durut brațul și ceafa. Chagall părea totuși mîndru că a reușit să-și termine lucrul la o dată fixată dinainte și mă privea ca pentru a se asigura că-mi dau seama de amploarea muncii pe care o desfășoară.

„Îmi spuneți că se întîmplă că în zilele noastre, un pictor termină foarte repede tablourile sale: astăzi nu ai timp, dai treaba peste cap. De ce? Poate pentru că viața e scumpă... Nu există ceva definit, nu există meserie, există numai grabă, e teribil...”

„...Moda, oh! Moda se schimbă la fiecare două săptămîni. E, cum să-i spunem? E mini-jupe... mai sus de genunchi, mai jos de genunchi. La fiecare două săptămîni se schimbă cu doi centimetri...”

MUNCA DE MINTUALĂ — CAUZA ESTE ATOMUL

„...Da, atomul. Din cauza atomului se muncște uneori de mintuală... Cum nimeni nu are timp din cauza atomului, vrem scurs rapid și bani. Priviți ce se întîmplă. Totul se întîmplă repede, totul trece, nimic nu rămîne. Amîntiți-vă de Van-Gogh: nici bani, nici succes... Toulouse-Lautrec: după moar-

tea sa s-a făcut un pachet din toată opera sa, care a fost lăsată undeva într-un ungher uitat...”

„...Noi? E drept că atomul nu exista încă atunci cînd am fost tînăr. Înainte de 1914 nu se descoperise atomul. Dacă aș fi avut bani aș fi fost un răsfațat, cum sînt tinerii de astăzi. Poate că ei nu pot face mare lucru. Chagall era sărac, dar există alții și mai săraci — totuși s-au descurcat. Ușor, singur, vindea cite puțin, foarte puțin. Eu am avut noroc, la început, un colecționar rus mi-a dat zece ruble pentru o pînză. Apoi, el (Chagall) a primit 120 sau 130 de ruble la Paris, nu-mi amintesc exact, era termdabil...”

FĂRĂ BANI, CE DE VERMEER-I SE PIERD!

„...Nu, nu trebuie să vindem. Astăzi, dacă ești tînăr, vrei să vinzi și încă repede. Pentru a trăi, un pictor trebuie să-și cîștige

E păcat... Fiecare e un geniu. Altădată nu existau academii, acum citeva secole existau ateliere de pictură. Învățați o meserie. Familia Breughel era o familie întreagă de meșteșuguri, nu erau genii... Frații Bassano, Raphael, Perugino, Giotto, aveau elevi în atelierele lor, ucenici. Apoi, existau pictori specializați: unul picta cerul, un altul, copaci, n-avea importanță, pe același tablou... Nu se schimbau după modă. Rembrandt a pictat lumină toată viața sa. Și Greco, știți ce vreau să spun și Tițian... uneori, spre bătrînețe, a avut puțin lirism iudaic... Unii, tot timpul făceau schițe. Minunate, foarte frumoase erau schițele lui Rubens, le-ai văzut? Minunate. O schiță, să nu credeți că e ușor. Cum să vă spun, ceea ce oamenii construiesc, casele, nu sînt simple... Iată, ceva mai greu, de exemplu. Muntele, muntele nu e o schiță. E imposibil. Priviți schițele lui Rembrandt...”

TINERII? SĂ ÎNVEȚE CE ESTE O FLOARE...

„...Am oare impresia că erau mai buni decît pictorii de astăzi? Poate, dar ei trăiau în alte epoci, pictura lor era altceva... relații sociale, familie, religie. Înțeleg prin asta că aveau o meserie, elevii lor învățau ani de-a rîndul...”

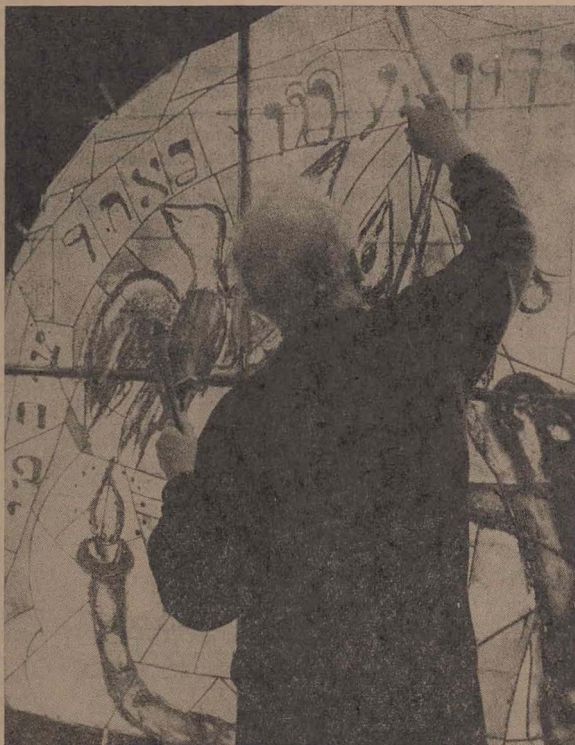
„...Tinerii? Nu-i poți ajuta. Trebuie să muncească. Să privească cu atenție la o floare. Să învețe. Vedeti planta asta...”

Chagall se ridică, se apropie de o plantă cu frunze mari și foarte verzi, ovale și lucitoare. Face cu mîna ochilor frunzei.

„...Ea are tot ce-i trebuie. Această plantă e Cézanne... Are proporție. Pictura e o problemă de dozare. Ca la farmacie... Cînd ți se prescrie un medicament trebuie să iei trei picături. A patra e otrăvă. Asta e. Pentru a înțelege acest lucru trebuie să muncești timp îndelungat și să nu arăți ceea ce ai făcut... Ce să arăți?”

MAI ÎNȚI ARĂȚI TABLOUL... PORTARULUI

„...Da, pictura e făcută mai înții pentru ochi, pentru oameni, dar... fiți atenți. Pentru oameni simpli, nu pentru intelectualii

Artistul lucrînd
la celebrele sale
vitraili

viața altfel, altceva trebuie el să facă pentru bani, în afară de pictură. Natural, fiecare are nevoie de bani. Din cauza lipsei de bani sînt mulți Mozart-i și Vermeer-i care se pierd.

La Ruche însă nu s-ar fi pierdut... „...Chiar dacă n-ai face decît să pictezi, se poate găsi timp pentru toate, e posibil...” „...Aveți dreptate, la Paris nu e ușor. E chiar greu, la Paris. Cendrar mi-a dedicat odată o carte. A scris în dedicație: „pentru ca Parisul să nu-l răsfețe”. Acum înțeleg (Chagall). Nu mă mir că la Paris există pictori care... Există aici oameni care... ah, oamenii de la țară, aceia sînt mai simpli. Dar nu există nici un alt loc ca la Paris. Parisul e Paris.”

„...Fără îndoială, mai exista artă în epoca aceasta. Astăzi însă nu există decît genii...

lui — sau rămîn fără răspuns, sau spune: „Dar Chagall nu se gîndește la el...” Ce se poate spune, el nu știu... ar prefera...”

E MINUNAT SĂ SCRII...

„...Scriitorii sînt aceia care trebuie să scrie despre pictură, ei știu cum să lăce treaba asta, nu li se poate explica nimic... ei știu totul. Despre arta mea? Rolul acesta ți revine dumitale. Fromentin a scris despre Luvru fără a-i cunoaște pe pictori. A fost un om mare, Fromentin. Îl cunoașteți? Elie Faure? E talentat, puțin cam prea togetic... Trebuie să fie minunat să scrii, aș vrea să scriu. Eu scriu numai despre viața mea și niște poeme. N-am timp. Trebuie să lucrez, să lucrez. De ce?”

„...Pictorii evrei Sînt unii care-și dau osteneala, care muncesc, care sînt serioși. Pictura iudaică, da, se vorbește despre ea, se scrie despre ea, e teribil...”

„...Poate că ceva vine din Europa răsăriteană. Dar nu e pictură evreiască, nu i se poate da o definiție ca picturii franceze sau italiene. Pictură evreiască nu există, există însă un lirism evreiesc, asta e, un lirism evreiesc. Dar poporul evreu e prea tînăr pentru a-l măsura... Nu există termometru care să măsoare lirismul evreiesc. El vine de departe, din est. Frumusețea a venit din est. Cînd ai fost în Japonia ai văzut cum sînt oamenii de acolo, atît de sensibili...”

Îi povestesc că în timpul expoziției sale la Muzeul de artă modernă din L'okio, din 1963, șiruri nesfîrșite de oameni așteptau afară, zilnic, de dimineață pînă seara. Puteai să vezi și muncitori — sportivi de la Olimpiadă, gheșe coborîte direct de pe stampele japoneze, oameni de afaceri îmbrăcați în costume europene, grupuri de turiști japonezi, purtînd insigne mari care precizau cutare sau cutare provincie de unde au venit special, familii întregi, țărani, sute și sute de școlari și școlărițe în uniformele lor, cu toții își așteptau rîndul, defilînd în tăcere, într-o liniște impresionantă. Am văzut un vagabond cerșetor care își strîngea banii necesari ca să-și cumpere un bilet de intrare.

Chagall e încîntat. Păcat, el n-a putut să plece în Japonia la expoziția sa, avea prea mult de lucru.

ÎN LIRISMUL EVREIESC SE SIMTE IDIȘUL

„...Da, estul. Noi am venit din est, eram mai mulți, tineri și mai vîrstnici. Era Lysitzky, avea el un cap. (Chagall duce încet mîna la cap), Ribak, Dubrinski, Bakst, foarte bun decorator. Și apoi Mincin și Sutin. În pictura lor exista acel lirism evreiesc. Cu toate acestea, Pissarro... S-a născut într-o colonie franceză și nu în est, era evreu, și el... dar el (pictura sa) nu așa frumoasă ca cea a lui Sisley. Pentru ce Pissarro cînd există Monet... Israelieni? Nu e rău, deloc, dar e departe de rapsodia lui Rembrandt. Ah, Modigliani, nioi el nu e din est, dar e foarte bine. Avea un lirism, el, era evreu, era deci lirism evreiesc, nu? Cei care n-au fost evrei aveau și ei lirismul lor. La Cézanne exista un lirism catolic sau francez, frumusețea proporției. La Matisse da fel. Deși era altceva, dar... În lirismul evreiesc se simte, mă înțelegeți, idișul, *dos schmacht* (Chagall părăce că adulmecă o mîncare, care după expresia extaziată a feței trebuie că era excelentă...) simți toate mirosurile bucătăriei... nu e frumusețea proporționată, curată. Se simte așa, ca la Sutin. Dar Sutin, lirismul său e prea sfîșiat, e Sutin...”

„...Cît despre Israel, pictură israeliană, pictură evreiască, e același lucru, e lirism iudaic.”

„...Am văzut că și în Israel se pictează mult, există pictori, expoziții, muzee. Cînd el (Chagall) s-a dus acolo pentru prima oară, era prin 1931 sau 1933, Chagall a dus în dar prima pînză de la muzeul Dizengoff, a rămas acolo, în muzeu. Erau alte timpuri... Acum, numai de-ar fi pace... Din ziua cînd pacea va domni între evrei și arabi, lumea va fi altfel. Sperăm... trebuie să sperăm... Iar asta, asta nu e pictură. Și, știți, toată convorbirea noastră n-a fost un interviu. Nu e necesar un interviu, înțelegeți... căci și dv. pictați... prin scrisul dv. Trebuie să fie minunat să poți scrie!”

NOUA CONDUCERE A COMUNITĂȚII DIN BUENOS AIRES

Recent a fost aleasă noua conducere a comunității de rit aschenaz din Buenos Aires (AMIA). În postul de președinte a fost instalat d. Gregorio Fainguersch. Secretar general a fost ales d. dr. Mario Hector Gorenstein, trezorier d. Simon Edenburg.

Luînd cuvîntul la solemnitatea instalării noii conduceri, d. G. Fainguersch a salutat alegerea în comitet a unor membri tineri, care s-au ridicat la munci de răspundere în cadrul comunității.

CEHOV ÎN LIMBA EBRAICĂ

„Pescărușul”, „Unchiul Vania”, „Trei surori”, „Livada cu vișini”, celebrele piese ale lui A. P. Cehov, au apărut în traducere ebraică. Autorul transpunerii este poetul A. Slonski.

IMPOTRIVA PRESCRIPȚIEI CRIMELOR DE RĂZBOI

Bundestagul a adoptat proiectul de lege referitor la suspendarea prescripției crimelor de război. În fața instanțelor vest-germane sînt în curs de judecată peste 10 000 procese incluzînd între 16—18 000 acuzați.

În Berlinul occidental se judecă procesul unui grup de 9 foști membri ai cartierului general S.S. din Berlin, acuzați de complicitate la deportarea și asasinarea unui mare număr de evrei. Principalul acuzat este un fost căpitan S.S., șeful serviciului Biroului pentru chestiunile evreiești. El este personal responsabil de asasinarea a mii de evrei. Cei alți acuzați au făcut parte din administrația penitenciarelor.

Se prevede că acest proces va dura aproape un an.

IMPOTRIVA RASISMULUI

Doi fruntași ai vieții religioase evreiești din Rhodesia s-au alăturat unor conducători religioși creștini din această țară condamnînd constituția rasistă propusă de guvernul Jan Smith.

Într-o declarație comună făcută la Bulawayo, rabinii I. Zwebner și C. E. Cassel, conducători ai obștei, au spus că prevederile constituției „nu sînt pe măsura cerințelor religiei noastre”. Cei doi rabinii au mai declarat: „Desigur că noi nu vom comenta aspectele administrative sau politice. Noi analizăm latura morală și etică-filozofică a documentului și încercăm să-l judecăm în raport cu învățăturile noastre sacre”.

OBȘTEA DIN GIBRALTAR

Mica obște evreiască din Gibraltar numără 650 membri. Comunitatea întreține 4 sinagogi din care cea mai veche, „Saar hašamaim” va aniversa în curînd 200 de ani de existență.

PE URMELE TRECUTULUI SEFARD

Comitetul Meriola (Memorial Foundation) a acordat bursa de călătorie pe anul 1969 rabinului A. S. Chaitowitz, capul sinagogii din Stanmore (Anglia). D-sa intenționează să utilizeze această burse pentru a studia viața obștei evreiești din Spania din perioada dinainte de expulzare.

NOUL PREȘEDINTE AL HIAS

Dr. Harold Friedman a fost ales președinte al organizației HIAS în locul d-lui Carlos L. Israels, care a deținut această funcție în ultimii doi ani.

ANIVERSAREA UNUI RABIN

Șef rabinul comunității din orașul Köln (R. F. a Germaniei) și-a sărbătorit recent cea de-a 70-a aniversare. D-sa și-a făcut studiile rabinice la renumita ieșivă din Telz și la seminarul teologic din Hildesheimer.

TÎRGUL DE ALTADATĂ...

Dr. Alfred Werner, critic de artă, a conferențiat la galeriile Ben Uri din Londra despre „Tîrgul evreiesc de odinioară în artă”. Subliniind că viața patriarhală a tîrgului a inspirat un mare număr de artiști plastici, vorbitorul a arătat că pe această cale o formă de viață dispărută ni s-a păstrat pe pînzele unor maeștri necontestati ai penelului.

DESCOPERIREA UNUI TEMLU ANTIC

În apropiere de localitatea Timna din Israel au fost descoperite vestigiile unui templu din perioada lui Moșe. (aproximativ 1 200 ani înaintea erei noastre). Printre obiectele de cult ce s-au păstrat se află un șarpe de ar-

mă asemănător cu cel descris în cartea Numeri din Pentateuch.

POVESTIRI BIBLICE

Scriitorul vest-german Max Bollinger își alege deseori Biblia ca sursă pentru povestirile sale pentru copii. După „Regele David” și „Iosef”, autorul a publicat recent povestirea „Daniel”, prelucrare literară a vieții profetului de pe vremea regelui Nabucodonosor.

CARTEA GRAETZ

În editura „Bialik” a apărut „Cartea Graetz”, consacrată marelui istoric din secolul al XIX-lea. Volumul cuprinde articole, scrisori, fragmente inedite de jurnal, care aruncă o lumină nouă asupra acestei personalități.

PREMIU LITERAR

Scriitorul B. Hager a primit premiul literar „Iacob Fichman” pe anul 1969 pentru creația sa în limba idiș.

Originar din România, B. Hager s-a stabilit după război în Argentina.

DRAMA „GOLEM” PE SCENĂ

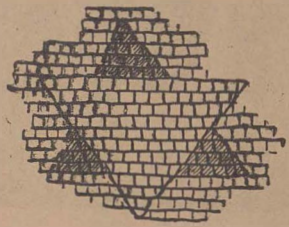
O formație de artiști amatori din Los Angeles a prezentat pe scenă poemul dramatic „Golem” de H. Leivik. Spectacolul s-a bucurat de un binemeritat succes.

CABALA ȘI LITERATURA

Ultimul număr al revistei „Slavia” ce apare la Praga publică un amplu studiu semnat de dr. Samuel Scheps intitulat „Influența Cabalei asupra creației literare a marelui poet polonez Adam Mickiewicz”.

TURNUE ARTISTIC

Ansamblul artistic evreiesc din Leningrad a dat câteva spectacole în orașul Lwow. Marea sală a Palatului cultural a fost plină pînă la ultimul loc. Actorii au prezentat câteva scene, majoritatea dramatizări după scrierile lui Salom Alehem. Spectacolele s-au bucurat de succes.

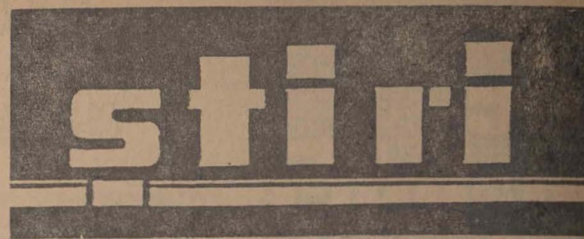

APARIȚIE LITERARĂ

La Buenos Aires a apărut un volum în limba idiș cuprinzînd două din romanele scriitorului Iosef Okrutni: „Viață sărmană” și „O casă în orașul vechi”.

„COMOARA” PE SCENA TEATRULUI EVREIESC DIN VARȘOVIA

Teatrul evreiesc de stat din Varșovia a pus în scenă, într-o nouă montare, piesa lui Salom Alehem, „Comoara”.

Premiera a avut loc la sfîrșitul lunii iunie. Regia e semnată de H. Buzgan și I. Berger.

PRIMA TIPĂRITURĂ EBRAICĂ

Prima carte ebraică a văzut lumina tiparului în anul 1475, fiind un comentariu al lui Rași la Pentateuch. Recent, cartea a fost retipărită, după unicul exemplar original aflat în Italia.

INSTALAREA ȘEF RABINULUI ORAȘULUI TEL AVIV

Într-un cadru solemn a avut loc instalarea rabinului Iosef Obadia în funcția de șef rabin sefard al orașului Tel Aviv. La solemnitate a luat parte Eminența Sa Șef rabinul Isser Unterman.

MEREU ACEEAȘI SCUZA

„În fapt nu am fost decît un mesager” a afirmat Fritz Woehren, fost căpitan SS, acuzat de complicitate la exterminarea a mii de evrei. În fața tribunalului din Berlinul occidental el a încercat să se apere susținînd că nu a făcut decît să transmită ordinele autorităților superioare către organele executive ale Gestapoului. În fapt Fritz Woehren a fost unul din colaboratorii apropiați ai lui Eichmann. Odată cu el au apărut pe banca acuzării alți 7 naștiști, care au declarat, bineînțeles, și ei că „au acționat fără intenție și fără motive personale”.

Un alt proces se desfășoară în localitatea Bobenhausen, lângă Tübingen. Sînt judecați doi foști ofițeri SS, acuzați de complicitate la uciderea în masă a evreilor din răsăritul Europei.

DISTINCȚIE

Cea mai înaltă distincție mexicană „Vulturul” a fost conferită d-lui Eliahu Soarski, conducătorul comunității evreiești din Mexico-City, pentru contribuția adusă la dezvoltarea culturii țării.

ACȚIUNEA DE ASISTENȚĂ „JOINT”

Din darea de seamă publicată recent de conducerea organizației „Joint” rezultă că în anul 1968 aceasta a acordat asistență unui număr de 340 000 evrei din 26 de țări.

EXPOZIȚIE

Conducerea comunităților evreiești din Mexico a organizat în mai multe orașe expoziții înfățișînd trecutul acestei obști și contribuția ei la dezvoltarea culturii țării.

OBȘTEA DIN MAROC

Comunitatea din Maroc numără în prezent 45 000 suflete. Alianța Israelită Universală întreține o rețea de școli și așezăminte de cultură.

DISCURI DE MUZICA SINAGOGALĂ

Doouă case de discuri, din Franța și Elveția, au editat recent două plăci cu muzică sinagogală în interpretarea unor cantori cunoscuți.

Un alt disc, imprimat la Viena, cuprinde înregistrarea unui serviciu divin la o sinagogă.

CULEGERE DE STUDII EBRAICE

În seria de lucrări consacrate creației spirituale iudaice în diferite epoci și regiuni ale lumii, Uniunea mondială pentru studiul limbii ebraice (Brith Ivrit Olamit) a editat recent o culegere de studii sub titlul „Gîndirea ebraică în Europa”. În cele peste 500 pagini ale volumului sînt cuprinse studii și cercetări ale unor colaboratori din diferite țări din Europa și anume: 7 din Anglia, 6 din Franța, 5 din Italia, 3 din Uniunea Sovietică, 1 din Suedia, 1 din Cehoslovacia etc.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen este prezent cu un amplu studiu despre Malbim.

VIITOAREA SESIUNE A CONGRESULUI MONDIAL

Viitoarea sesiune a Congresului Mondial Evreiesc se va ține în Israel, la începutul anului viitor.

PELERINAJ

În ziua de 25 Sivan, cînd după tradiție se comemorează cei 10 rabinii-martiri din perioada împăratului Adrian, a avut loc un pelerinaj la mormîntul rabinului Gamliel din Iavne.

TURNUL CÎNTĂREȚEI NEHAMA LIFSCHITZ

În luna septembrie a.c., cunoscuta cîntăreață de muzică evreiască Nehama Lifschitz va întreprinde un turneu în S.U.A., Canada, America de Sud și Africa de Sud.

שייבנה בית המקדש

(המשך עמוד 12)

אף ההרני רב הנורא — לעשות כלה ח"ו בשארית ישראל... אופיו של עם נזכר לא רק בחינוך, אלא גם ע"י ימי-האבל שלו. יום האבל המיוחד תשעה באב בבחו לפתור חידות רבות, לענות על שאלות רבות ולבאר מתן- מות רבות בננוע לגורל עם ישראל, עם-התורה.

בתשעה באב של שנת 1812 עבר נפוליאון בראש צבאו באחת מעיירות פולין היהודיות ופסחה מור הופיע לגנדי עיניו. מבעד לחלונות בית הכנסת נראו, לאורם של נרות רועכים, אנשים רבים, זקנים וצעירים, כשהם יושבים על הקרקע ומסוגלים, מתוך כבייה מרה, בשפה זרה, הקימם עזר ושלח את אחר משלישיו להתעניין, מהו הא-סון שקרה לאנשים אומללים אלו. אך מהר חזר השליש ודיווח: "הור מעלתך, הם בודים עם על שריפת בית מקדשם יערים".

יטכני במסיבה של אשתקד ונפוליאון קיסר הניעו יעניהם אותה האמת הניצחית, נפלא צאה לה התמונות נפלאה במאמר חז"ל: בתשעה באב נגזר משיח [הנאל], (ירושלמי ברכות). ביום ההורבן המר והנמסה הזה, על אף היותנו נעם, לברר ישיכון, בתנאים של רדיפות ונבטיות, נל הרגנו-נפ, בתנאים כאלה נולדה אצלנו התמימות הנחושה, "שייבנה בית המקדש במהרה בימינו", במהרה רידן וכימינו ממנו, ויישינת לנו חקנו בתורח".

שאל הקיסר: "ומי קרה אסון זה?" — "זה, אלה שבע מאות וחמישים אלף, בערך". "איפה היה בית מקדשם?" — "ענינו, ויערים, באיזה

פרשת דברים

"ותקרבון אלי כולכם ואתמרו: נשלוזה אנשים לפי יינו" (דברים, א, כב)

עתה. אחר שמת דור המדבר, בא להודיע לדור החדש השתל- שלות הענינים, בכדי שלא יניעו ליד טעות. ולשם זה הקדים משה להדגיש שבין מצד ה' ובין מצדו הוא לא היה שום עיכוב לכניסתם לא"י תיכף, אלא אותו דור המדבר, הוא עצמו היה ה' גורם שהעם נע ארבעים שנה. העיכוב היה: חטא המרגלים. וזוהי הסיבה, שמשם דלג על כל החטאים שהטאו במדבר ובחר מכולם רק את חטא המרגלים.

עוד טעות נוספת בא הפסוק להוציא מליבותיהם של בני הדור החדש, שהכירו את המאורעות רק מפי השמועה מבני דור-ה-מדבר. והוא העובדה ששליחת המרגלים לא מנעה ה' צאה, ואף לא משה, אלא העם תבע: "בשלתה אנשים!" — ולא הודגשה תביעה זו באופן מספיק בפרשת שלה, כי היא נכתבה בשעת-מעשה והדברים היו ידועים.

(הרב מאיר-ליבוש מדבס ז"ל - בוקרשט, בבית-ה-התורה והמצוה)

פרשת ואתחנן

"ושמעת יעורא ושמרת לעשות... ואשר יתברון מאד

דברי תורה

מפי חכמי רומניה וגאונים ז"ל

איכה

כאשר דבר וז"ל. ארץ זבת חלב ודבש (דברים י, ג)

כתב רבינו שמשון בן-דוד, בספר "תשבי" (סיקמא): "עקב אבינו נקרא ישראל, לפי שהיה האחרון שבאבות ושמו כולל בראשי תיבות את שמות כל האבות והא לילות שקדמו לו: יצחק, ישראל, רבקה, רחל אברהם וז"ל. ושמעת ישראל, בוכותו של ישראל סבא, בכותם של האבות והאמהות, שמתוהים כלולים ב"ישראל". "ואשר יתברון מאד", כלומר א-פילו כאשר נגדל מספרם באה"ק, גם את ישראל הארץ. ארץ זבת חלב ודבש" ותספיק לכולם.

(הרב שלמה-זלמן ארנרד, הי"ד - ויטילדו, בספרו "סילול בפרדס")

תשעה באב רעיונות

(המשך פון זייט 11)

פארוואס די יידן זענען, אין לויף פון אזא שווערע געשיכטע, נישט אומגעקומען! א פאלק וואס קאן האבן אזא נוסד זיכרון, וואס יאָרוֹזֶנְסער, ווישט זיך נישט אויס די סערה, וועלכעס הענט נישט אויף צו קעגן, אזא פאלק הערט נישט אויף צו האפן, צו גלויבן. צו זיין איבערצייגט אז זיין גאולה וועט קומען.

מיו שכן ביים מינו, פאראיאן, און דער קיסר נאפאלעאן האבן ארויסגעזאגט דעמאלטן אייביג אמת. ער איז אויך פרעכטיק סינסעזיירס אין דעם

האבכה בחודש החמישי?

(המשך עמוד 12)

השנים יינים והתפתחויות שונות... אף מהווה גורם מיוחד (פא"פ): אף לא מסיבית לקנינו של המשורר יהודה ליב ביאלר, אלי א.לי. נפשי בכי, המודעותו לשואה שבימינו ושהרב הראשי הגדול אונטרמן הוסיף אותה לשאר ה- קינות שוק תשעה-באב; וגם לא מסיבית לעל הניסים החדש עוזיב ד"ר ישראל וינסטון (ראה שנה בשנה) תשס"ט, 336) —

הויכוח הנוהג פרץ, בעיקר, מסיבית לתפילת "נחם" של תשעה-באב. התנועה ליהדות של תורה" ושבואה עומד הרב פרופ' אפרים א. אורבך, החקירה להכניס עני- נויים מסוימים בסדר הקינות וכן בפרט "נחם", ומאמירה — לע- שיה. היא גם פירמה לקס של ארבע עשרה קינות (ביניהן גור הקינה על השואה ומתחשור ביאלר הנ"ל וקינות על הרוני ארץ-ישראל בימינו) וכן אזה- נוסח המוגה על תפילת "נחם", עקבות התנועה פירסם גם "הקיבוץ הדתי" את הנוסח החדש על תפילת "נחם" והמקור בפני בבירור לאומי.

בהם מנסקים רומקנים את ה- נוסח החדש ב"פנים על פנים" קוראים אנו את דברי הרב אורבך במאמרו "נוסח ההולל את הומן":

הצו של... לא תסור ימין

ושמאל ידך עם המצודה של "אמונת הכמים", היוו מאז ומת- מיד יסודותיה המכניים של הי- הדות הנאמנה. כל הנסיגות, שנעשו בכל התקופות, "לצורך פני המתנה" בתקונים ובשי- נויים, הורכבו את המרגינה לאבדון.

חזון מהנוסח החדש

המאורעות הגדולים... ראית-ה- ברים היא הקובצה, בסופו של דבר, כיצד לברר עליהם וזיך להתפלל אחריהם... ויזכור זה, עזרו בראשית ראשית. אלה דומה כי במקום או במאחז תפסדן היהדות המאמינה לה- לוח לשלוח הדיינים, מתוך אומץ-לב ומתוך גילוי-לב.

האדמו"ר מקרעטשניף ז"ל

כ-טו בתמוז ש"ו נפטר פתאום בכורשם, בגיל י"ל 48, האדמו"ר הרב רוד משה רוזנבוים ז"ל, האדמו"ר מסקרצ'ינא (פאראוויש), הרבי מרחובות, רור שביעי לבעש"ט ואדו מוצל ממתנות ההשמרה. המנוח התפרסם כרבי משיכון שלום, משיא עצות. הוא הקים ברחובות ישיבה גדולה ואת, חצר הרבי מרחובות" ורש" לו אלפי מעריצים בעולם.

המנוח בא לרומניה להשתטח על קברות אבותיו שבמא- ראמורש ולשכבו נפטר פתאום. אורנו הובל בסמוך ליישראל, שמנות אלפים צעדו אחרי הארון ברחובות כמסוק שהובל למנוחות לאור נרות. השאיר אחריו אלמנה 14- ילדים. בנו הגדול, הרב מנדל הוכתר כממלא-מקום. לא נישאו הספרים. לפני סתימת הגולל, הטילו מאות ממעריציו פזקים לתוך הספר, איש איש ומשאלתו. זכר צריך לברכה.

לעניין בשביל מרגלים שגמרו בפיהם מה שלא ראו בניניהם... (סנהדרין שם) — וראוי לתשומת לב שרשי' בפירושו על הפסוק "פצו עליך פיהם" — איכה ב, סז — וגם במדרש שם ה"מסו שתי המלים "בשביל מרגלים" — ש"פ" רמז לדבר זה יש למצוא ב"פ" פסוק הנ"ל. "צדיק הוא ה'", אכן הצדק עם ה', "כי פיהו מריתי", שזכרו מרגלים גרמתי להקרות, כלומר להחלפת העיין באות פ"א (מלשון "המיר מיר").

(הרב משה-ליב פאלדאק ז"ל, — סיניו, בספרו "שבכ")

ליקט: ש. פולאק

מאמר חז"ל. בתשעה באב נולד משיח. אין טאג פון תשעה באב, אין משיח עגבירן געווארן. אין דעם דאָזיקן טאג פון אונדזער דערשיינענדי- דיקער קאמאסטרעפּע. להכעיס דער שרעקלעכער איינזאמקייט אין וועלכער מיר זענען אויפגעקא- געבליבן לכפי' זער וועלט, להכעיס די רדיפות- אקעגנשטעלנדיק זיך דעם טויט. אין עגבירן גע- וואָרן אונדזער אומערשייטערלעכע אמונה. שייבנה בית המקדש" דער בית-ההמשדש וועט ווידערגעבויט ווערן, און אונדזערע מענ, שאפע אין אונדזערע צייטן, און מיר וועלן האָבן א חלק אין גאָסס ווונדערבארער חוכה.

איכה ישיבה בדר...

(המשך פון זייט 10)

אייביקייט פון זייער פאלק. זיי האָבן געוויסט אז די גאולה דארף קיי- מען. אויב נישט פארן גרעסטן טייל וואָס דער שונא האָט אריי- געכאפט אין זיינע לאמעט, וועט זיי שארית ופליטה, די עדה יידו וואָס האָבן געהאט דאָס חזק צו זיין אויסער דער סכנה סראָגן ווייטער דעם פאלק פון ייִדוּת- זיי האָבן געוויסט אז נאָך תשעה באב, קומט דער "נחמו, נחמו עמי" טרייסט, טרייסט מין פאלק, דו האָסט שוין פאר זיינע זיגד סאָפּל געצאלט — זאָגט דער נביא אין ז"ו צייט. וואָס קאָן מען זאָגן אויף דער פּרעפּאָרע צווישן

חטא און געטע, ווייל אין דער לעצטער יידישער קאמאסטרעפּע אָבער זאָג נישט קיינמאל אז דו גייסט דעם לעצטן חטא אין פאר אונדז תמיד, אין אלקע דורות געווען דער "אני מאמין" אין קיום פון פאלק, ווייל אז דעם וואויז וואָס מען דאָס געקאָנט אויסשטיין, אָט אלע רציחות, רדיפות און פּורעניות? אויב דער וועג צו דער פולער נחמה איז נאָך לאנג, אויב ס'ט- נען נאָך פאראן נבוכדנאצר, מיטוועסט, אדרייגונסטס און אני דערע אזעלכע אויסווארפן פון דער געשיכטע, ווייטן מיר אָבער פאָרס אז נאָך עובת חזון קומט שבת נחמו, נאָך געפֿעסערנישט חזון קומט די ליכט.

איכה ישיבה בדר העיר רבתי עם...

דער ערשטער יידישער גלות, ווען דאס פאלק איז פארטריבן גע- וואָרן פון זיין ערד. פון זיין לאַנד (פאקטיש) איז מצרים גע- ווען דער ערשטער גלות, אָבער קיין מצרים זענען זיי נישט פארטריבן געוואָרן פון זייער ערד. זיי זענען אַהין געקומען ווי א משפּחה, יעבא אבינו מיט זייער קינדער און זייערע משפּחות און דאָס. זיי ערשט אָנגעהויבן אויסצופורעמען אלס א פאלק (די בני ישראל).

דער גלות בכל האָט אָנגעהאלטן אן סך 50 יאָר, אַר איז זיי האָבן דער דער אָנפירונג פון דורבבל און יהושע בן יהוצדק. מ'האָט זי אָנגעהויבן א ניי מלוכה לעבן. מ'האָט דאן ווידערהויב געבויט ירושלים און דאָס בית המקדש, דאָס איז געווען אין די צייטן פון עזרא הסופר און נחמיה.

די צווייטע יידישע מלוכה האָט אָנגעהאלטן אן סך 150 יאָר, ביזן יאָר 70 פון אונזער צייט- רעכענונג, ווען די געשיכטע חזרת זי איבער, דאָספאל געווען די באקאנטער שוין נישט פון די

תשעה באב איז דער יידישער נאציאנאלער טרויער טאָג און וועלכע שטענען געשען די טרוי- ריקסטע געשעענישן פון דער יידישער געשיכטע. ביז צום דריטן חורבן — דעם גרויזיקערן — וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט אין אונזערע צייטן.

דער דאָזיקער טאָג שטעלט פאר מיט זיך דעם קולמ- נאציס פונקט פון די אומלעיקן וואָס דאָס יידישע פאלק האָט געקליט, בשעת זיין לעבן אלס א פאלק אויף זיין ערד. נאָך צוויי עטניקס האָט גורם געווען דער חורבן בית ראשון (470 יאָר פאר אונזער צייט-רעכענונג). עשרה שבט ווען נבוכדנאצר ארמיינ האָבן ארוםגערינגעלט און אָנגע- הויבן די באקאנטע פון ירו- שלים, און שבעה עשר בתמוז ווען די מירער זענען איינגע- בראָכן געוואָרן און די שוואַנס איז געקלונגען אריין אין שטאָט אריין. אָבער דער סוף פון דער טראַגעדיע איז געשען תשעה באב ווען דאָס בית המקדש איז חרוב געוואָרן.

דאָס איז געווען דער אָנטייב פון גלות בכל. דאָס איז געווען

דיק ווי א שפילער איינשט- מ'קער קרבן זיך אליין קלע- נער נעמענאָס. און פון דאן אָן איז זי קליין, בלייד און ווי א קראַקער מענשט אפאָל אויך, אפאָל אראָפּ, יירודות און עליות.

פארוואָס איז דאָס אָבער רעד לבנה געקומען? איר

יערן איז ריט חורש ברענגט מען איר בית המקדש פלעגן א קרבן צאטא, א זינד-קרבן, פארוואָס? ווער האָט געויר- דיט איר חורש? דערציילט די תורה, אז די נאציס האָבן האָט ראש חורש באגאנגען א זינד, א זינד קעגן דער לבנה. בסודי סודות אָנאָט מען אפילו אין רוער רכוש, און די זינד — רעד, "השאת" קרבן איז פאר דער השגחה אליין, וואָס האָט יורכלומרשט, אויב מען קען אזוי זאָגן — נישט אין באַזאָן ווידעריק בא- צווינגן צו רעד לבנה, וואָס נייט אויף קליינלעך אין נישט- מיט אין איר טאָג, ראש חורש. און אין וואָס איז באשטאנען די עולה? אָם איר רעד, איז דעם טאָג פון וויער בריאה וועגן די לבנה און די זון, בלייד נלייט באשאפן געוואָרן, ביידע גרויס, פייעריק און ליכטיק, ביידע בלייד צוויי קרוינען אין הימל, צוויי מלכים.

פארוואָס רויטלעך זיך די זון

דר. ש. ז. כהנא

פראגע איז דאן געווען א גערעכטע. דאָרף מען דען באשאפן דעם וואָס אָנאָט א גערעכטע געדאנק? איז מען באַזאָן באַזאָנען א עולה אין באַזאָן צו דער לבנה און צוליב דעם ברענגט מען דעם קרבן צאטא.

אוי האָט זיך פארענדיקט די משנה מיט די צוויי מל- כים. די זון איז געבליבן גרויס, פייעריק, און די לבנה קליין און בלייד און די זון האָט פארוואנדלט די לבנה אלס א מיטשעלעכער. א סא- פעליט. ווי אן אונטערשטע- קער. אין די הימלען האָט

מ'קען נישט שווייגן! איר דאן זענען אונטער- געפאָן צו איר א צענאָליק שטערנע פון דערלבנהם פא- מילע. נישט שטערנע, וואָס גייען ארויס נלייט ווי די זון גייען אונטער — ווי זענען צוגעפאָן צו איר און געזאָגט: די קענסט נישט שווייגן אָבער ראן, איר יענעם טאָג, וואָס מען האָט זיך לבנה קלענער געמאכט צוליב דיר, האָט א געזען און שווייגן, נאָרנישט געזאָגט. נישט פאָרענעמט אפילו כלפי פנים, און מען זאָל דיר פלענער מאכן. דאן האָט זיך געוואנדעלען וועגן דיר. היינט קענסט נישט — ווען עס האנדלט זיך וועגן אנדערע? די זון האָט דאָס דערהערט, האָט זיך פארשטעלט, פארוואָס איז איר אראָפּ אין מיט זיך אויסצובלעזן פון איר האט, די זינד פון שווייגן. דאָס איז דער סוד פון איר רויטלעך זיך און פון איר שפילע.

זאָגן גירושים וויל נישט נאָר אין שפאניע איז פאָרגעקומען א ניי- רוש. אויך אין אנדערע לענדער פון איראָפּע זענען אין מיטל- שטער פאָרגעקומען אַזעלכע גיר- שים, אפאָר, אין א קלענערן מאסשטאב. אָבער קיין איינער פון די חורבנות און גירושים איז נישט צום פאָרגלייכן מיט דער לעצטער קאטאסטראָפּע וואָס דאָס יידישע פאלק האָט דורכ- געמאכט.

מ'דאָרט די יידן פארטריבן אין גלות בכל. פונעם נביא ירמיהו ערשט, פון די אירכוס — איינע פון די לעצטע איר איר טאקע נישט די עלטסטע קלענע איז גע- ווען געווען דער אומגליק איז גע- ווען. אָבער מ'האָט קיין ענד- לייזונג נישט געהאט אין זינט. וואו דאָס. נאָך עטלעכע צענד- ליק יאָר האָבן זיי זיך אומגע- קערט אין לאַנד און דאָס ווידער- אופגעבויט.

נאָך חורבן בית שני, זענען די יידן אין א גרויסע [מאָס גע- בליבן אויפ'ן אָרט, אין לאַנד, און לעבן ב-ר-לכבא [איר-אפילו געקלונגען צונויפצוזאממען אַ האלבן מיליאָן מונטשען וועגן דעם פאָרשטאנד מיט וועלכע דער אָנגעפירט. נאָכן דערשטיקן דעם האָט מען זיי יידן פארשיקט אין קינות, און וואָס האָט געבראכט שווערערע וועגן פאר דעם גורל פונעם יידישן פאלק. איז געווען דער גירוש ספרד, דאָס ארויסטרייבן די יידן פון שפאניע, מיט דער גאנצער קייט פיינ און לייד, מיט די שייטערהויפט און דאָס ראבירן פון יידיש האָבן און געטען דער ערשטע פון דעם גירוש איז ארויסגעגעבן געוואָרן אויך תשעה באב אין יאָר רנ"ב (1492).

די יידישע געשיכטע איז רייך אין חורבנות און גירושים. מיר זאָגן דערעם געקלאָנט אויף די חורבנות פונעם ערשטן און פון צווייטן ב'יו ווי איר אפון חורבן פון דער שטאָט ביתר, וואָס די רוימער האָבן געשטערט נאָך ב-ר-לכבא אויפשאנד.

א סטורעק געשעעניש וואָס איז שוין נישט אריין אין די קינות, און וואָס האָט געבראכט שווערערע וועגן פאר דעם גורל פונעם יידישן פאלק. איז געווען דער גירוש ספרד, דאָס ארויסטרייבן די יידן פון שפאניע, מיט דער גאנצער קייט פיינ און לייד, מיט די שייטערהויפט און דאָס ראבירן פון יידיש האָבן און געטען דער ערשטע פון דעם גירוש איז ארויסגעגעבן געוואָרן אויך תשעה באב אין יאָר רנ"ב (1492).

די יידישע געשיכטע איז רייך אין חורבנות און גירושים. מיר זאָגן דערעם געקלאָנט אויף די חורבנות פונעם ערשטן און פון צווייטן ב'יו ווי איר אפון חורבן פון דער שטאָט ביתר, וואָס די רוימער האָבן געשטערט נאָך ב-ר-לכבא אויפשאנד.

דאָס איבערפירן עצמות פון רבי ר' דוד פרידמאן הי"ד קיין ישראל

די עצמות פון רבי ר' דוד פרידמאן הי"ד וואָס איז אומ- געקומען פון די קירוב'ס, געטויט פון די לעניאָנאָר, באַנדעט אין האַרבעם 1940, זענען איבערגעפירט געוואָרן דאָ איבער דער "דור" דער זאָרג פון דער פערעראציע פון די יידישע קהילות — פונעם בית-ועלם פון פלאָ- יעשט קיין תל-אביב.

דער רבי ר' דוד פרידמאן, וואָס שטאמט פון בארימט- טער רבנישע געזעץ, דער ברו- דער פונעם ברושער רבין וואָס וווינט איצט אין ישראל, איז געווען א באקאנטער פער- זענלעכקייט אין יידישן לעבן פון פאר דער צווייטער וועלט- מלחמה. זיין לעבן איז מיט ווילדקייט, איבערגעריסן גע- וואָרן, ביי דער עלטער פון 40 יאָר.

די אויסגעדאָנגע אוי גע- מאכט געוואָרן אין פלאָקייט, און אָנגעוועהניש פון דער אר. דוילא גייל, פרעזידענט פון דער בוקארעשטער יידי- שער קהילה, און פון די באַזאָנען פון דער פלאָקייט- טער קהילה.

אין בוקארעשט, האָט מען דעם איר געבראכט אין דער מלכים-שול, וווּ ס'איז אָפּגע- ריכט געוואָרן א תפילה, אין וועלכער זיך האָט זיך באַטיי- ליכט דער רב הבולל דר. דוד משה רון שליט"א.

זכר צדיק לברכה.

ר' יצחק שניאורסאָן ז"ל

פון פאריז באקומען מיר די טרויריקע ידיעה אז ר' יצחק שניאורסאָן, דער פרעזידענט פון קאמיטעט פון מעמאָריאל פון אומבאקאנטן יידישן מארטירער און פון "צענטער פון היינטיגע- צער יידישער דאָקומענטאציע" איז נפטר געוואָרן.

ער איז, בלי ספק, געווען איינע פון די אייגענצייכענע געשטאלטן פון היינטיגע יידישן לעבן, אין א געוויסן זין א לעבעדיקע קראַנק פונעם לעצטן יאָרהונדערט יידיש לעבן.

יצחק שניאורסאָן איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1879, אין קא- מענע-פאָדאָלסק, אין רוסלאַנד, און האָט געשטאמט פון דער בארימטער משפּחה די "לובא- וויטשער", פונעם אלטן רבי פון יאָר זאָלן מלאדי, דער גרינד- דער פון חבדישער חסידות, דער בעל התניא.

אין 1905 יאָר, ווען ער ענדיקט זיינע לימודים, ווערט ער רב צווערשט אין גאָלאָניא, א שטע- טלע איז טשערניגאָווער גובער- ניע. און דאן איז אַינגענומען מיטן רבנות אָבער אין אן עסקן אין סא- ציאלע, קולטורעלע און פאליטי- שע טעטיקייטן.

אנקומענדיק קיין פאריז אין יאָר 1920, איז יצחק שניאורסאָן — וועלכער איז אינצווישן בא- קאנט געוואָרן אין דער אינדי- טריע-וועלט — ממשיך צו אָנ- ציאלע טעטיקייטן לטובת זיינע ברודער יידן.

בעת דער צווייטער וועלט-מל- חמה, ווען ער האָט געלעבט אלס א פליט אין דרום-פריינקרייך, האָט ער זיך פיל באַמיט צו שפּען א ווערן וועלכע די קומענדי- קע דורות זאָלן זיך באקענען מיט די ליידן וואָס דאָס יידישע פאלק האָט דורכגעמאכט. דער געדאנק פון שאפן א "צענטער פון היינטיגע יידישע דאָקומענטא- ציע" וואָס ער האָט דעמאלט פארטראכט, איז געוואָרן א וויקעלעכקייט ערשט אין יאָר 1943. אין יענעם יאָר, אין גרע- נאָבל, אין די שווערע באַדינגונג- גען פון פאסיטטישע רדיפות, האָט ער געגרינדעט דעם דאָזיקן צענטער, וועמענס פרעזידענט ער איז געווען ביז צו זיין פטירה.

נאָך דער באַפרייונג אין דער צענטער פון היינטיגע יידישע יאָר, שער דאָקומענטאציע, געוואָרן, דאָנק יצחק שניאורסאָן, א לע- בעדיקע און וויכטיקע אינסטי- טוציע, אי פון ריין יידישן שטאנדפונקט, ווי אויך פארן היסטאָרישן און וויסנשאפטלעכן געביט.

דער צענטער האָט פארעפנט- לעכט זינט דער באַפרייונג ביזן יאָר 1969, שטערט מערערע היסטאָריקער אין זייערע ארבעטן,

פון היינטיגע יידישע יאָר, קומענדיגע, לע מאלד זיין, וואָס יצחק שניאורסאָן האָט גע- גרינדעט בעת דער באַפרייונג און דערשיינט רעזעלעמטיק ביי היינט, האָט פארעפנטלעכט גרוי- סע אויסזאָגן פון די זכרונות. כאָטש ער איז געווען אין טי- פער לעטער און האָט די לעצטע יאָר דאָרעמאכט טרויריקע פער- זענלעכע נסיונות, האָט יצחק שניאורסאָן נישט אונטערגעלאָסן גאנצווישן מיט דער טעטיקייט פונעם מעמאָריאל און דאָקומענטאציע צענטער ביז אין לעצטן טאָג פון זיין לעבן.

יצחק שניאורסאָן איז געווען דאָוואַלער פון דער גר-לעניאָ. די פערענאכט פון די יידישע קהילות פון רומעניע און די צייטשריפט פונעם רומענישן רע- גירונג "ידינוטם באווייזען דעם טויט פון יצחק שניאורסאָן און שיקן איבער דער משפּחה פונעם נפטר די אויפריכטיקסטע דברי נוחם.

ניחא שלום על משכבו.

דער שנינענע ביכער

אין "קינדערבוך פארלאַג" פון ניו-יאָרק, איז דערשיינען דער ערשטער ענגליש-יידיש און יידיש-ענגליש, מיטן אונטערקעפל א פאָלקס-ווערטערבוך פאר דער שוועדע פאר דער היים. אויף דעם ווערטערבוך האָט, א לאַנגע צייט געארבעט דער פאר- שטאַרבענער פאָלעמאָר אהרן בערנאָט.

יעדער טייל פונעם באַנד אנטהאלט אן ערך 10.000 ווערטער פון יידיש אין ענגליש און פון ענגליש אין יידיש. אין מערערע פאלן ווערן אָנגעגעבן עטלעכע סינאנימען פאר א וואָרט. פאר העברעאישע ווערט אָנגעגעבן דער פאָנעטישער אויסדרוק.

דער דראַקטאָר פונעם באַנד, איטשע נאָלדבורג, שרייבט אין זיין פאָרערד צו א:

"מיר ווילמען דעם דאָזיקן ווערטערבוך דעם ציל צו וועקן אינטערעס ביי אונזערע יונגע, מיט דעם אָפּגענוג אז דאָס וועט זיין העלפן צו אנטדעקן די קולטור פון אונזערע פאלק."

צייט-שניפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

באזוכן אין לאנד

אין א באזוך ביי איינע פון דער פערעראציעס מוסדות

אינגיכ וועט דערשינען דער לוחתש"ל 1970 — 1969

דער לוח פון דעם יאר אנט-האלט א רייכע מאטעריאל, אין יידיש און רוי-מענישכונגען די רעליגיעזע דיי-ניסאןמנהגים. אין לוח וועט אויך פארעפנט-לעכט:

א פרעזענטי-רונג פון די יידישע ימים טובים מיט זייערע באדיי-טונגען, טרא-דיציעס און סנהגיס, חסידישער פאקלעאר, פון אונדזער אלט-אוצר, א.א.מ.ט באשטע-לונגען קאמפן זיך זענען צו דער פערערא-ציע פון די יי-דישע קהילות ספ. וועט גאס נר. 9-11. דער לוח וועט אויך פארקויפט ווערן ביי אלע יידישע קהילות פונעם

לוח וועט אויך פארקויפט ווערן ביי אלע יידישע קהילות פונעם לוח וועט אויך פארקויפט ווערן ביי אלע יידישע קהילות פונעם לוח וועט אויך פארקויפט ווערן ביי אלע יידישע קהילות פונעם

פרייז: 2 ליי

שיבת בית המקדש

דר. דוד משה רוזן רב הכולל

יהי געזען מלפניך... ס'זאל זיין דיין רצון, גאט אונדזער גאט, און דער גאט פון אונדזערע אבות, אז אין דער גיך, אין אונדזערע טעג, זאל ווידער-געבוירט ווערן דאס בית המקדש, און מיר זאלן האבן אונדזער חלק אין דיין תורה.

דער ניגון איז ארויסגעשוועמען. עמעצער ביים מיט האט אים שטיל און האציק געשטעלט, א צווייטער האט אים אונטערגעכאפט און דער אר-מיקער עולם האט גליקעווייז אנגעהויבן מיט-צונגן. ביי יענער סעודה זענען געווען ארום מיט א סך יידן. וואס זענען געקומען פון כמעט כל קצו הארץ. זיי האבן זיך נארוואס באקאנט און אס זינגען זיי וואו אלע איינעם. די מערקלעכע איז א באפלינגעט, די הערצער דערווארטעטן זיך, און דער ניגון איז. הולך וחקק' ווערט וואס אמאך שטאר-קער. נאך איידער אייניקע ענדליך, כאפן אנדערע אויך דעם ניגון מיט נאך מער פאסט, מיט נאך שטארקער התלהבות. די טענה פון דער תפילה ווערן אלץ העכער, זיי דערשיטערן די נשמות. מענטשן מיט רואיקע אויסזע באקומען בלישטנ-דיקע אויגן, פון וועלכע אס, אס, וועלן זיך לאזן שטערן אויף די באקן, וואס זענען ביז איצט געווען ווי פארשטאמט. דער ניגון באצויבערט, דערהייבט, פארזייעט, ברענגט אריין אין דבקות, פארשטויבט עטוואס...

מיי שכן ביים טיש, א נישט-ייד, פארשטייט נישט פון וואס ס'איז אן יריד און בעט מיר אלץ זאג אים איבערזעצן דעם פסוק. נאכדעם וואס איך דערפול זיין בקשה, לייגט ער אויף א וויילע פארשטאמט און זאגט מיר:

איך זענס א גליקלעכער צבור. אס זענס איר דא, יידן פון אלע עקן וועלט, פון ווייטע מקומות, פון פארשידענע ציוויליזאציעס, לעבנדיק אין פארשי-דענע לעבנססטימעס און באקומען געווען, און, מערקורדיק, איז זינגט דעמעלעכ ניגון, ברייט צו זייערע מעלדיקע, און באנייטערט איין פון דערעלעכער דערמאנונג. ס'האט זיך געדוכט אז איר זענט פארפערמט איינער פונעם אנדער, און אס ווי א בית המקדש, א הייליקהויד, פארזייעט איין שוין מוילטער יאָרן כסדר.

תשעה באב פאר עינות

מיי שכן ווערטער, באווייזן, מיט א וונדער-בארן חוש פון א גוטע פסיכאלאג, דעם פולן באדייט פון דעם יינטן טאג פון דעם פריפטן חודש, פון תשעה באב, דער טאג פונעם גרויסן חורבן, דער טאג אין וועלכן דאס בית המקדש, דעם רבישע און ירושלים הייליקע הויז, דער היכל פון ירושלים, איז אוועק אין פלאמען. די צוויי יארטונטער זינט דעמאלט, איז נישט געלונגען איינצוהילן אין א שטיינער פון שכתה, די דאזיקע טורידיקע און אנט-יירידיקע געשעעניש.

יאָר איין יאר אויס, מיינו דער איינציקארטיקער שטורמישער גורל, האָט זיך פארשפרייט, לעבן די יידן איבער אירע פייניג די גרויסע דראמע, גלייך ווי זי איז ערשט נעכטן געשען. אין דעם אָונט ווערט יעדער ייד אירמה, דער ביא פון די קינות. דער זעלבע יאָר שבעה גלייך ווי ס'איז אים נאָרוואָס געשפּאַרבן אן אייגענער, און זיין נשמה איז פול מיט אבילות. קיין איין טראַפּן וואסער דערקלויקט נישט זיין חיות א גאנצן מעתלעך, אין דעם יאָר 566 פאר אונדזער צייט-רעכענונג, חורבן געמאכט דאס ערשטע בית-מקדש און מיטוט, דער דאָס וועלט פון דער תורה. האָט אין יאָר 70 פון אונדזער צייט-רעכענונג אריינגעוואָרפן דעם ברע-גענדיק פאקל אין צווייטן בית-מקדש.

איכה? וויאזוי איז דאָס געווען געלעבט בא-גאנז מיטן חסר פון די קינות פרעגן מיר, און ווערן נישט אויף צו פרעגן. העיר רבתי עס. די שטאָט פון פיל פּאָל, וואָס ער נעמט אן האָט גערוט די שכינה, און וועלכער ס'האָט זיך געלאָזט הערן דאָס וועלט פון דער תורה. כ"י מציון מצא תורה ורבה ה' מירושלים. ווייל פון ציון וועט ארויס קומען די תורה און פון ירושלים גאָטס וואָרט, וויאזוי איז די איבערגעגעבן געוואָרן די פלאמע וויאזוי איז די הענט פון די רשעים געקונגען צו פארזאנדענען די יפה נוף משוש כל הארץ. שוין, דערהייבט, די סריד פון דער באצער ערד, איז א חורבן? ירושלים, די נוה קדש, וויאזוי איז זי געבליבן פארזייעט פון איר פאקל?

אני הגבר. איז יעדן יאָרהונדערטער, איז יעדן דור, וואָבן זיך אויף אונדז אויסגעשטאן אומפאר-גלייכלעכע צאָרעס, אומצאָליקע טראגעדיעס. ס'איז געווען נאָרמאל אז די דערשייטערדיקע מימרא פון אונדזער געקוועלטער געשיכטע, צורות האחרונות משכחות את הראשונות. די לעצטע צורט מאַכן פארניכט די פריערדיקע. זאָל זיך באשטעטיקן אין אזא מין כוואליע פון סאמע, צרות אחרונות.

דער באזוך פון א דעלעגאציע סטודענטן פון יונייטעד דזשיוז אפיל

א גרופע פון 40 סטודענטן פון דער גרויסער יידישער אָרנאניזאציע פון די פארייניקטע שטאטן, יונייטעד דזשיוז אפיל, האָט באזוכט אין די מע פון 2 ביז 4טן יולי די די בוסארעשער יידישע קהילה. אין ראם פון דעם באזוך, אונטער דער אָנפירונג פון ראבינער דאווידאָ פון ניו-יאָרק, האָבן זיי געהאט די מעלעכקייט צו זען טעפּלען און שילדן, צו באזוכן די מוסדות פון דער פערעראציע פאר חילוקי רע-ליגיע און קולטור. די געסט זענען אויפגענומען געוואָרן פונעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן, וועלכער האָט געמאכט א באריכט פונעם יידישן לעבן אין רומעניע. פרייטיק דעם 4טן יולי, זענען די געסט געווען ביי קבלת שבת אין דער כאָר-שול. זיי זענען ראן איינגעלאָרן געוואָרן צו דער סעודה ראשונה אין דער פערעראציעס כשרו דעם-מאָראָן. ס'איז געווען א אמתער ענגלישער, ס'האָט געזינגען זמירות, יידישע און העברעישע נגונים אין דער ראבינער דאווידאָ האָט אויסגעדריקט זיין אָנערקענונג פאר דער אויפגאבע און זיין באווייזונג פאר די רעאליזירונג פון דער יידישער קהילה אין רומעניע.

דער באזוך פון א דעלעגאציע

א גרופע אָנפירערין פון דער גרויסער יידישער פרויען-אָרנאניזאציע "הדסה" פון אסעריקע, בראש מיט דער פרע-זירעכטין פרוי "אָקאָבאָ", איז אָנגעקומען אין אונדזער לאנד דעם 8טן יולי די. די דעלעגאציע האָט באזוכט פארשידענע יידישע אינסטי-טוציעס און איז אויפגענומען געוואָרן פון פרוי אהאליא דר. רוזן, וועלכער האָט זיי געגעבן אויפגעלערנען בלונדע די אספעקטן פונעם יידישן לעבן אין רומעניע. דער רב הכולל און פרוי דר. רוזן האָבן איינגעפֿירט א סאָליקס לכבוד די געסט, ביי וועלכן ס'האָבן זיך אויך בא-טייליקט די מנהיגים פון דער יידישער קהילה פונעם לאנד. מיטוואָך דעם 9טן יולי די. ס'האָבן דער שארשער ראפער פון מדינת ישראל הער מנחם כרמי און פרוי איינגעפֿירט א קאָסטייל לכבוד די געסט. דעם 11טן יולי די. האָט די גרופע פארלאָזט דאָס לאנד.

דער קומענדיקער נומער פון אונדזער צייטשריפט וועט דערשינען דעם 15טן אויגוסט 1969.

של היהדות הדתית הרומנית

ב"ה בוקרשט מספר 211 אב תשכ"ט

ד"ר דוד משה ריון הרב חבול

שייבנה בית המקדש, שייבנה בית המקדש...

יהי רצון מלפניך, ה' אל-הינו, ואילו באונינו, שייבנה בית המקדש (שתיכנה עיר) במהרה, בימינו, ותחלוק בתורתך.

(מחפלתו של רבי יהודה בן-תימא, שהיה דפי אחת הגרסות אחד מעשרה רבני המלכות).

הזכר החלקה, מישורו כיון וייללו בניו, ליל [זה] הרב הסככים פתח ברינונו, פסנו עבר לחרסם על-ידי שכינה, עיר שלבסיה בילם נתנו את קולם בשיר, יהוהים רבים, מכל פינות העולם כפעם, נרמנו אל אותו שולחן, יהוהים, שזה לא-יכבר, שחבריו איש את רעהו וזכה הם מלכודים יחד בשירה, והמנגינה מה נפלאה! בה מכוונת וסרתת וכולה אומרת: התרוממות, הלכבות משתלבים, קול ה' שיר בוקע ועולה, וטרם תיע הפראה המסיקאלית לקצת זכבר, היא שנית והזרת כפינה התפצלות וצליל, נדך הולכת נדלה משמעות של המילים המתבטאות כרביקות והתרוממות העוללות לעזעזע כל נפא, ופתאום, בעיני האנשים, הגרסא לזכרון בארשים, כו- פיע ניצנוץ מינונה הסכסר את כוואן של דמעות העי-ס דות להישפך על פניהם יל האנשים האלה, שאר לפני רע לא הבהת את תנועת שוריהם, הזר משכים ומי רום, מלכות על כלות מהש- מלכד ומעורר עד לזרז הת- פטמות הניסיות והתעלות הנפס...

שכני במסיבה, משאנים בני ברית, שלא הבין את התהדרש, ביקש אותו לתרגם לו את הומר-תפילה, כשיכיר לאתי את משאלתו, הירחר קצת ואמר:

"אכן, קהל אנשים מאוים רים הניכר, הזה התאספתם ובאתם לכאן, יהוהים מארבע כנפוז הארץ, מקפובות רחור קים, עם תרבויות שונות, מסרינות בעלות משטר ושיטת חיים שונים, מיבשות שונות - וזמר אחד לכולם, מנגינה אחת לכולם, והעלאתו של אותו דבר, על זיכרונם, מסוגלת להלהיב את כולכם, בזרם היםים איש לרעהו והנה, בית מקדש" זה מאהר אתכם מש- גות אלפים".

כעריכות דקה ומהירה של מיטב הפסיכולוגים, מיצה בורשיו זה כדבריו אלה את כל עומק מטמעותו של יום התי- שיעי שלחוש החמישי, של תשעה באב, יום החורבן, יום שבו, "בית מקדשו" שבירי- שלים של ה' וישראל עמו היה למאבולת, אלפים שנות-נלות לא הצליחו להשי- ביה מארע פרא: י רוב- ה כ רעה זה, מדי שנה בשנה, בכל מקומות פזורים, הים היהודים מהרש את הראשונה הנדולה, כאילו אירעה את תבול, עבר זה כל יהודי הואבכיהנת ירמיהונובי החורבן והקריה, יושב על הארץ באבלי, בליל זה יב-

הזכר החלקה, מישורו כיון וייללו בניו, ליל [זה] הרב הסככים פתח ברינונו, פסנו עבר לחרסם על-ידי שכינה, עיר שלבסיה בילם נתנו את קולם בשיר, יהוהים רבים, מכל פינות העולם כפעם, נרמנו אל אותו שולחן, יהוהים, שזה לא-יכבר, שחבריו איש את רעהו וזכה הם מלכודים יחד בשירה, והמנגינה מה נפלאה! בה מכוונת וסרתת וכולה אומרת: התרוממות, הלכבות משתלבים, קול ה' שיר בוקע ועולה, וטרם תיע הפראה המסיקאלית לקצת זכבר, היא שנית והזרת כפינה התפצלות וצליל, נדך הולכת נדלה משמעות של המילים המתבטאות כרביקות והתרוממות העוללות לעזעזע כל נפא, ופתאום, בעיני האנשים, הגרסא לזכרון בארשים, כו- פיע ניצנוץ מינונה הסכסר את כוואן של דמעות העי-ס דות להישפך על פניהם יל האנשים האלה, שאר לפני רע לא הבהת את תנועת שוריהם, הזר משכים ומי רום, מלכות על כלות מהש- מלכד ומעורר עד לזרז הת- פטמות הניסיות והתעלות הנפס...

האבכה בחודש החמישי?

(זכריה ז, ג) (מהעיתונות העברית בעולם)

רבות הן הבעיות בתחום הדת שצפו ועלו בדוד הקדושה והג- בורה הזה, בימים כשיסופים וכ- מיקות שנוו-אלקים הולכים ומת- גשמים, בעיות הן שצלו ונתע- וררו בחוקף המאורעות הכבירים והמזעזעים, שאנו כולנו עדים להם באלה הימים של אחוזקא דגאולה, הבעיות האלו, החל מ ש א ל ת הקרבת הקורב- נות בימינו (שעליה הרחיב את הדיבור הרב מדכי הכהן בשורת מאמריו בשבועון "פנים אל פנים", מאמרים שמצטיינים בב- קיאות רחבה בים-התלמוד ושבתם הגיע לידי החסונה של "מזבח

במשך אלפים שנות הגלות בכל התפוצות ובכל המצבים שמר העב, אולי יותר מכל, על אבל תשנה-באב. משמעות האבל לא פחתה ברבות הימים ובחלופי הע- יתים, אלא גברה והתעצמה ככל שהתמסכה הגלות חוקה בלב ה- הודי התקווה והציפיה, למנחם משיב נפשי; ככל שרבו הצרות והפערות הן הריסו הן הוכן ומרידות לבב למספר על חורבן הבית וגלות העם, אסונות וגז- רות קשות שבאו על העם, לא במעט, במשך שנות-באב, מהברי וקושרו לאלבל תשנה-באב. מהברי הקינות כל דור ודור שלבו בפרקיהם גם אסונות יותר מא- וחרים יקרו, לעם היהודי ידעו הם כי כל ההורעויות של חורבן יהודה נוצאה יסירה של חורבן יהודה

מסופרו של רבי עקיבא (המשך בעמוד 9)

א' ב' בגיל 40

מספרת האגדה: יום אחד חלה בנו, שמעון, במחלה מסוכנת. אביו רבי עקיבא לא הפסיק ללמוד וללמד. הוא שלח שליח שישאג לשלום בנו. חור השליח ואמר: "מחלת הבן תמורה". ביקש רבי עקיבא מתלמידיו: "שאלו לשלומי" (התפללו עליו). והמשך כשישעור. טוב שלח רבי עקיבא שליח לבנו. השליח חזר והודיע כי מצב הבן מחמיר וחולץ. רבי עקיבא הוסיף ללמוד וללמד.

כפעם השלישית בא השליח והודיע: "חלד נוסס". חולשה תקפה את רבי עקיבא. אך הוא התחזק בקשר מתלמידים שיחפלו מרבה לשלום בנו.

כפעם הרביעית הודיע השליח: "הבן מת". רבי עקיבא קם מכסאו, הכיר (הודיע) את התפילין מעל ראשו, קרע את בגדיו, ואמר לתלמידיו: "עז כפא (עכשיו) היינו חייבים בלימוד התורה. מכאן אנו חייבים בכבודו של המת" (מסכת נזירות, פרק ח).

רבי עקיבא נמך לתלמידיו רק שני ימי חופש בשנה: בשבוע פסח (שיזכרו להרדים את הנלדים בשעות היום, בשביל שיהיו ערים בשלישית) ושבוע שבועות (כדי שישלחו להכין מאכלים ליום העצום ללדים שלהם, שגור הקמים היו קודש ללימוד התורה).

מאת שמחה רז

ד"ר מאריה היימן, בלשנית ידועה, בתו הבכירה של נחום טו- קולוב ז"ל, מתה בלונ- דון בגיל של 80.

ב"ישיבה" בנתניה נערך "סיים" לזכרו של הוב מרדכי בריסק הי"ד מטאשנר (טרם- סילבנה).

נשיא מכסיזקעניץ, את אות הכבוד הגבוה ביותר "הנשר האצט- ק" למר אליהו סואו- סקי, ממנהיגי ההמליה היהודית, כזכירה בתר- מתו לתרבות והזינוח והמסיקאניס.

בטקס חגיגי שכלל תקיעת שופר הוכתר הוב ר' עיביה יוסף לרובו של תל-אביב ויפו, ובה השתתפו של ההמליה והזינוח והמסיקאניס.

עולם ומלואו

תל-אביב - יפו הוא מ- חכתי התורה והחוב- קים, דרשן מצוי, איש קנידות ומחבר ספרים חשובים.

בבוצות "מוסד בילינג" הופיע "ספר צבי גרץ, בו כונסו מפות, אגרות, פירקי יומן ודברי פולמוס של ההיסטוריון, מפותחים אשונים חדשים לעולם והזוהרות. מתוארת בספר דמותו של גרץ, תפי- סתו ויהדות העוסקו, שפיתח לציור ואהבתו לעמו עם מבוא מקיף על תולדות חייו.

עצרות התייחדות במלאת 25 שנה לשואת צפון-סורסילבניה נערו- כו בערים שונות ביע- ראל: בארשבע, צפת, תל-אביב ועוד. בעצרות שונות בביהכ"נ "שונה הכות" בפתח- תקוה נאס הרב נ. צ. פרידמן מבי-בוק על נוראות השואה. החזן מנחם פולאק ערך תפי- לת האזורה, נאמו "קדיש" ציבוי.

מקום הוסמנת אפר קדושים פזורה שלבי- טא נענו ב"יד ועוס". האפר הובא ע"י וד- מרת נ. ליפשיץ.

1500 משתתפות הכנס השנתי של נשי חב"ד באר"ב והכנסנו בתוס הכנס ב"חצרו" של הרבי מליובאוויטש, רבי מנחם-מנדל שניאור- סון שליט"א, כדי לעבל ברכות והזינוח למשא מוחק בו 20 דקות על מעשהו של האשה בישראל, והכנס נמשך שלושה ימים בהשתתפות ניצגות מ- 25 מדינות שברובי ארה"ב ו12 ארצות מחוץ לאר"ב.

החספה האדי ברוך האגו מבואנוס איירס קיבל את הופס וישי- ראי לשנת תשכס ע"ש "עקב פיינזון".

